

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШҲТ САММИТИДА ИШТИРОК ЭТАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 10 ноябрь куни Шанхай ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар раҳбарлари кенгашининг видеоанжуман шаклида ўтадиган мажлисида иштирок этади.

Россия раислигида ўтказиладиган ушбу учрашув кун тартибидан янги глобал хатар ва таҳдидларнинг кучайиши шароитида ШҲТ доирасидаги кўп қиррали ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш масалалари ўрин олган.

Ташкилотга аъзо ва қузатувчи давлатлар делегацияларининг раҳбарлари устувор йўналишларда кўп томонлама муносабатларнинг бугунги ҳолатини таҳлил қилиб, уларни ривожлантириш истиқболларини муҳокама қиладилар, шунингдек, халқаро ва минтақавий аҳамиятга молик долзарб масалалар юзасидан фикр алмашдилар.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош қотиби Антониу Гутерриш ҳам саммит иштирокчиларига видеоурожаат йўллаши кутилмоқда.

Мажлис якунида ШҲТ доирасида, шу жумладан, хавфсизликни таъминлаш, иқтисодий кооперация, рақамли технологияларни жорий этиш, қишлоқ ҳудудларни ривожлантириш, эпидемияларга қарши самарали курашиш ва бошқа соҳалардаги ўзаро манфаатли ҳамкорликни кенгайтиришга қаратилган Москва декларацияси ва ҳужжатлар тўпламининг қабул қилиниши режалаштирилган.

ЎЗА

Янги Ўзбекистон — дунё нигоҳида

“EU REPORTER”: ЕВРОПА ПАРЛАМЕНТИ ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ИЗЧИЛ ИСЛОҲОТЛАРНИ ЭЪТИРОФ ЭТМОҚДА

Европанинг “EU Reporter” интернет нашри Мартин Бэнкснинг Ўзбекистонда амалга оширилаётган янгиланиш жараёни ҳақидаги таҳлилий мақоласини эълон қилди.

Материал Европа парламенти ва Европа Иттифоқи (ЕИ) вакиллари-нинг “Ўзбекистоннинг турли соҳаларда эришяётган улкан тараққиёти”га бағишланган фикр-мулоҳазаларига асосланган.

Муаллиф ЕИ ва Ўзбекистон ўртасида 1999 йилдан бери амалда бўлиб келаётган Шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги битим ўрнига шу кунларда Кенгайтирилган шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги битим(КШХБ)ни имзолаш бўйича музокаралар давом этаётганига эътибор қаратган:

“Ўзбекистон ва Европа Иттифоқи КШХБ бўйича музокаралар олиб бормоқда ва жорий йил охиригача мазкур битим имзоланишига умид қилинмоқда. 2018 йил ноябрь ойида бошланган музокаралар муваффақиятли якунланса, икки томон муносабатларида янги давр бошланади”.

Европа парламенти аъзоси, парламентнинг Ўзбекистон бўйича делегацияси аъзоси Андريس Америкс ЕИ ва Ўзбекистон ўртасидаги муносабатларнинг ҳозирги даражасига оид саволга жавоб берар экан, жумладан, бундай дейди: “Осиё қитъасида Европа билан яқин ҳамкорлик қилиш бўйича кўп асрлик анъаналар мавжуд. Сўнгги йилларда ЕИ ва Марказий Осиё муносабатлари сезиларли даражада яхшиланди. Ушбу ҳамкорлик алоқалари, айниқса, 1990 йилларнинг бошидан бери салмоқли тарзда кенгайди.

2007 йилда Европа Иттифоқи Марказий Осиё бўйича ўзининг биринчи стратегиясини қабул қилди. Бу мунтазам сиёсий мулоқот ўрнатишга ва ҳамкорликни янада кенгайтиришга имкон берди”.

▶ Давоми 2-бетда

Ислоҳотлар амалда

МАҚСАДИМИЗ — КАСАБА УЮШМАЛАРИНИ ХАЛҚ ТАШКИЛОТИГА АЙЛАНТИРИШ

Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси раиси, Олий Мажлис Сенати аъзоси, сиёсатшунос Қудратилла РАФИҚОВ билан Ўзбекистон касаба уюшмалари федерациясининг ўтган беш йиллик фаолияти ва истиқбол режалари хусусида суҳбат

Мамлакатимиздаги энг йирик жамоат ташкилотларидан бири бўлган Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси навбатдаги қурултойга катта тайёргарлик кўрмоқда. Ушбу муҳим ижтимоий-сиёсий анжуман бутун дунёни забт этган коронавирус пандемияси шароитида бўлиб ўтмоқда.

Шундай долғали ва мураккаб даврда мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий, маънавий-сиёсий ҳаётида касаба уюшмалари қандай роль ўйнамоқда? Замон талаблари уларнинг фаолиятида нечоғлиқ акс этаётир? Амалга оширилган ишлар сарҳисоби ва истиқболдаги режалар нималардан иборат? Суҳбатимиз ана шундай жиддий мавзулар атрофида кечди.

— Қудратилла Мирсоатович, суҳбатимизни анъанавий савол билан бошласак: ўтган даврда касаба уюшмаларининг ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий соҳаларда амалга оширган ишлари нималарда намоён бўлди?

— Мустақилликдан кейин ёш мамлакатнинг дунёда ўз ўрнини топиши, маъжозий тилда айтганда, қурраи заминда мустақил миллий давлат ўлароқ шаклланиши йўлида юртимизда кўплаб ислохотлар амалга оширилди. Шу маънода ҳурриятимизнинг сўнгги тўрт йиллиги

алоҳида бир давр — янги жараёнлар, қараш ва ғоялар, бугунги замон талабларига мос, миллат ва ватан манфаатларини ўз ичига тулиқ қамраб олган инқилобий бир плацдармни пайдо қилганини таъкидлаш ўринли. Қисқача айтганда, Президентимиз Шавкат Мирзиёев бошлаган ташаббуслар “мустақиллик йиллари” деб аталадиган даврдаги ишларни юксак босқичга кўтарди. Айнан шу ислохотлар дунё лугатида “Янги Ўзбекистон” деб аталган сиёсий топонимнинг пайдо бўлишига замин яратди, десак хато бўлмайди.

Президентимиз “Одамлар эртага эмас, балки бугун яхши яшаши керак” ва “Халқ давлат органларига эмас, балки давлат органлари халққа хизмат қилиши керак” деган ташаббусларни илгари сурди. Шу асосда ҳудудларда Президентнинг халқ қабулхоналари ташкил этилди.

Бундай уйлаб қарасангиз, ҳукумат ўз тарихида илк бор мавжуд камчилик ва муаммоларни тан олишга ҳамда уларни бартараф этишга киришди. Бу том маънода жамият ҳаётидаги янги босқич ҳисобланади.

“Халқ манфаатлари ҳамма нарсадан устун”. Мана шу тамойил давлат сиёсатида айланди. Халқ ва виртуал қабулхоналар, Давлат хизматлари агентлиги ва электрон ҳукумат орқали хизматлар кўрсатиш имкониятлари кенгайди. Энг муҳими, давлат жамоатчилик фикрини инобатга ола бошлади. Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ташкил этилди. Бу ислохотлар орта қайтмаслигидан далолатдир.

Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси давлат ва жамият ҳаётининг барча жаҳазларида амалга оширилаётган бундай ислохотлар ва ўзгаришларни қўллаб-қувватлади ва фаол иштирок этди. Муҳим жиҳат шундаки, жамоат ташкилоти давлат идораларининг йирик ижтимоий ҳамкорига айланди. Бу борада узок гапириш ва кўплаб мисолларни келтириш мумкин. Масалан, уч томонлама миллий ижтимоий мулоқотни рағбатлантириш мақсадида 2019 йилда Вазирлар Маҳкамаси қарори билан илк бор ижтимоий меҳнат масалалари бўйича республика ва ҳудудий уч томонлама комиссиялар тузилди.

▶ Давоми 3-бетда

Муносабат

ФАРОВОНЛИК, ЮКСАЛИШ ВА ТАРАҚҚИЁТ ПОЙДЕВОРИ

Мақсуда ВОРИСОВА, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси фуқароларнинг соғлиғини сақлаш масалалари кўмитаси раиси ўринбосари

Жорий йилнинг ўтган ҳафтаси мамлакатимиз тиббиёти ҳаётида қизгин воқеликларга бой бўлди. 6 ноябрь куни Президентимиз раислигида соғлиқни сақлаш тизимининг бирламчи бўғинини тақомиллаштириш ҳамда аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантириш чора-тадбирлари юзасидан видеоселектор йиғилиши ўтказилди.

Ноябрь ойининг иккинчи ярмида эса Тиббиёт ҳодимлари куни кенг нишонланди. Байрам муносабати билан Президентимиз табриги нафақат тиббиёт соҳаси вакиллари, балки бутун жамоатчилигимизда катта қизиқиш уйғотди. Унда қайд этилганидек, 2020 йил Ўзбекистон соғлиқни сақлаш тизими учун мислсиз синов, айни вақтда изчил ривожланиш, янги тажриба оқтириш йили бўлди. Коронавирус пандемияси туфайли юзга келган мураккабликларга қарамайдан, юртимизда тиббиётни ривожлантириш бўйича муҳим чора-тадбирлар амалга оширилди.

Соҳа ривожини учун давлат бюджетидан 14,8 триллион сўм ёки 2019 йилдагига нисбатан 1,2 баробар кўп маблағ ажратилди. Инвестиция дастурига мувофиқ, ушбу тизимга 1,15 триллион сўм маблағ йўналтирилди. Натижада марказда ва жойларда қисқа муддатда даволаш-профилактика муассасалари, карантин зоналари ҳамда саралаш-тақсимлаш марказлари барпо этилди. Тошкент вилоятининг Зангиота туманида 4 минг ўринли кўп тармоқли махсус шифохона ишга туширилди. Албатта, бу чора-тадбирлар глобал пандемияга қарши курашиш ва аҳоли саломатлигини муҳофаза-лашда ўз самарасини бермоқда.

Бу борада мамлакатимизда эриш-лаётган натижалар халқаро миқёсда ҳам муносиб эътироф этилмоқда. Хусусан, Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг

Европа минтақавий бюроси директори Жужанна Якаб 2019-2025 йилларда Ўзбекистон Республикасининг соғлиқни сақлаш тизимини ривожлантириш концепциясини юқори баҳолаб, уни дунё давлатларининг энг илгор тажрибаларини ўзида уйғунлаштирган, аҳоли саломатлигини асраш баробарида соҳа ходимларини хар томонлама қўллаб-қувватлаш имконини берадиган муҳим ҳужжат, дея эътироф этди.

Шу билан бирга, коронавирус пандемиясига қарши кураш жараёнида тиббиётимизнинг ўзига соҳа ютуқлари баробарида соғлиқни сақлаш тизимида талай муаммолар ҳам борлиги яққол намоён бўлди. Президентимиз раислигида бўлиб ўтган видеоселектор йиғилишида ана шу масалалар, хусусан, қишлоқ врачлик пунктлари ва оилавий поликлиникалар фаолиятидаги муаммолар таҳлил қилинди.

Видеоселекторда 2019 йилги ўлим ҳолатларининг 60 фоизи шу бўғинда олдини олиш мумкин бўлган юрак-қон томир касалликлари ҳисобига тўғри келгани, онкология йўналишидаги беморларнинг ярмида касаллик иккинчи ва учинчи босқичга ўтиб бўлганидан кейин аниқланаётгани танқид қилинди. Биринчи бўғинда тиббий ёрдам сифати пастлиги учун аҳоли тўғридан-тўғри марказий шифохоналарга боришга мажбур бўлаётгани қайд этилди.

▶ Давоми 2-бетда

Темурбеклар мактаби

ИЛИГИ ТЎҚ, ФИКРИ ТЕРАН ЙИГИТЛАР

Ватан ҳимояси учун шайланмоқда

Башорат ОТАЖОНОВА, “Янги Ўзбекистон” мухбири

Президентимиз Шавкат Мирзиёев 2017 йили ёшлар қурултойидаги нутқига курсантлар мактабларига “Темурбеклар мактаби” номини бериш тақлифини билдирган эди. Бу ташаббусни юрагидан элу юртга мухаббатни жўшиб турган барча ёшлар, халқимиз зўр қувонч ва фахр билан қўллаб-қувватлади. Орадан кўп ўтмай, Мудофаа, Ички ишлар, Фавқулодда вазиятлар вазирликлари, Давлат хавфсизлик хизмати, Миллий гвардия таркибида Соҳибқирон бобомиз номидаги ҳарбий-академик лицейлар ташкил этилди. Бугун бу мактабларда мард, жасур йигитлар қалбидида эзгулик, ватанпарварлик туйғулари билан тарбияланмоқда.

▶ Давоми 6-бетда

Янги Ўзбекистон — дунё нигоҳида

“EU REPORTER”: ЕВРОПА ПАРЛАМЕНТИ ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ИЗЧИЛ ИСЛОҲОТЛАРНИ ЭЪТИРОФ ЭТМОҚДА

Бошланиши 1-бетда

Европа парламенти депутати интернет нашрга берган эксклюзив интервьюсида Марказий Осиёда энг кўп аҳолига эга, минтақанинг барча давлатлари ва Афғонистон билан чегарадош бўлган Ўзбекистон Европа Иттифоқининг асосий шерикларидан бири эканини таъкидлади.

Европа Иттифоқи билан ҳамкорлик Ўзбекистон учун мамлакатни ислоҳ қилиш ва ривожлантиришда сиёсий ва молиявий кўмак олиш, ЕИ учун эса ўз қадриятларини Европа Иттифоқидан ташқарида тарғиб қилиш имкониятидир.

Андрис Америксинг таъкидлашича, Ўзбекистон сўнгги йилларда янги раҳбарият бошчилигида ислоҳотлар ўтказиш, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, Марказий Осиёдаги қўшчилар ва халқаро шериклар билан ҳамкорликни ривожлантириш, шунингдек, минтақада хавфсизлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш каби турли соҳаларда катта ютуқларга эришмоқда.

Европа парламенти яна бир юқори мартабали аъзоси, французлик депутат, парламентнинг Ўзбекистон бўйича делегацияси аъзоси Тьерри Мариани нашрга берган интервьюсида соғлиқни сақлаш соҳасидаги инкирозга қарамай, ҚШҲБ жорий йил охиригача имзолашишига умид билдирди.

“Битим лойиҳасини тайёрлашда эришилган ижобий натижа Европа Иттифоқининг мамлакатга ва унинг амалдаги раҳбариятига бўлган ишончини кўрсатади. Янги Президент ўз фаолиятини бошлаганидан буён бир неча йил ўтди ва шу вақт давомидаги изчил тараққиёт яққол кўзга ташланмоқда”, деди депутат.

Т.Мариани Ўзбекистон сўнгги йилларда эришган тараққиёт самарасида бугунги кунда Марказий Осиёдаги энг

муҳим мамлакатга айланганини таъкидлади.

Европа парламентининг Осиё, Австралия ва Янги Зеландия бўлими раҳбари Никколо Ринальди Ўзбекистон Президентининг Марказий Осиё мамлакатлари ўртасидаги муносабатларни барқарорлаштириш ва янада ривожлантириш бўйича сайёҳаракатларни юқори баҳолади. У, шунингдек, Ўзбекистоннинг яқин қўшнилари ҳам Европа Иттифоқи билан ҚШҲБни имзолашишига умид билдирди.

Европарламентдаги “Яшиллар” партияси депутати Никлас Ниенасс “Ўзбекистон ислоҳотлар борасида яна нималар қилиши керак?” деган саволга қуйидагича жавоб берган: “Мамлакат ўз иқтисодиётини катта иштиёқ билан ислоҳ қилимоқда ва у худди шундай куч билан демократия ва инсон ҳуқуқларини ҳам янада мустаҳкамлаши керак. Оммавий ахборот воситалари фаолиятини чекловчи қонунлар ўзгартирилиши лозим ва сўз эркинлиги шунчаки шior эмас, балки жамият пойдеворининг асоси бўлсин. Иқтисодий ислоҳотлар оддий инсонларга амалий фойда келтиришини таъминлаш даркор. Бу, шубҳасиз, мамлакат учун қийин вазифа, аммо уни ўзбек халқининг ҳаётини яхшилаш учун, албатта, бажариш зарур”.

Европа Иттифоқининг ташқи ишлар ва хавфсизлик сиёсати бўйича расмий вакили Питер Стано нашрга берган эксклюзив интервьюсида ҳамкорлик истикболлари ҳақида фикр билдирар экан, Ўзбекистондаги ислоҳотлар жараёнига алоҳида тўхтади. Эксперт мамлакатдаги ислоҳотлар дастури улкан мақсадларни қамраб олган ва у янада такомиллаштирилмоқда, деб ҳисоблайди.

“Биз Ўзбекистон билан ушбу мавзуну мунтазам равишда муҳокама қилиб келмоқдамиз. Масалан, яқинда ташкил қилинган инсон ҳуқуқлари бўйича аънавий йиллик мулоқот

ҳамда адлия, эркинлик ва хавфсизлик бўйича кичик кўмита йиғилиши доирасида ҳам шундай бўлди. Европа Иттифоқи ислоҳотларни амалга оширишга алоҳида эътибор беради ва Ўзбекистонни бу борада қўллаб-қувватламоқда, — деди у. — Биз мажбурий меҳнатга барҳам бериш ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалаларини кўриб чиқиш, шунингдек, иқтисодиёт тармоқларини либераллаштириш борасида эришилган сезиларли ютуқларни тан оламиз. Аммо сўз эркинлигини таъминлаш, коррупцияга қарши курашиш ва суд-ҳуқуқ ислоҳотлари соҳасида ҳали кўп ишлар қилиниши керак. Бу бизнес муҳитини яхшилаб, бир вақтнинг ўзida иқтисодий ва ижтимоий тараққиётга ҳисса қўшади”.

“EU Reporter” Европа Иттифоқи ҳузуридаги миссия вазифасини бажарувчи Ўзбекистон элчихонаси вакилининг ҳам сўзларини келтирган.

“Ўзбекистон Европа Иттифоқи билан ўзаро манфаатли ва амалий ҳамкорликни изчил ривожлантиришдан манфаатдор, — дейди ўзбек дипломати. — Биз ЕИнинг демократиянинг умуминсоний қадриятларини тарғиб қилиш, қонун устуворлиги, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, тинчлик ва барқарор ривожланишни таъминлашдаги ролини юқори баҳолаймиз. Европа Иттифоқи Ўзбекистоннинг энг муҳим савдо шерикларидан бирidir. Ўзбекистон ЕИ мамлакатлари учун энг қўлай савдо-сотиқ тартибини яратган. Мамлакатимизда иқтисодиётни либераллаштириш борасида олиб борилаётган ислоҳотлар Европа бизнеси ва сармояларининг Ўзбекистонда кенг иштироки учун янги имкониятлар очмоқда”.

“EU Reporter” Брюсселда жойлашган йирик мультимедиа платформаси ҳисобланади. У Европада ва жаҳонда кеңаятган воқеалар тўғрисида онлайн тарзда 58 та тилда матнли ва видео материаллар тақдим этади. Медиаплатформа материаллари билан 160 та мамлакат танишиб боради. Электрон журнал ҳар ой 25 мингдан ортиқ оқуновчи тарқатилади. Нашр обуначалари орасида Европада муҳим қарорларни қабул қилувчи расмий шахслар ҳам бор. “EU Reporter”да Европанинг етакчи сиёсатчилари билан эксклюзив интервьюлар, шунингдек, таниқли таҳлилчилар, экспертлар ва ишбилармонларнинг фикрлари чоп этилади.

2016 йил ўтказилган сўровномада “EU Reporter” Европа парламенти аъзолари, ЕИ расмийлари ва сиёсатшунслар кенг фойдаланадиган янгиликлар ва ижтимоий медиаканаллар орасида энг оммабоп манбалардан бири сифатида тан олинган.

“Дунё” АА

Брюссель

Тадбир

ИЖТИМОЙ СОЛИҚ ТЎЛОВЛАРИ МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИНГ ИШ СТАЖИНИ КАФОЛАТЛАЙДИ

Ирода ТОШМАТОВА,
“Янги Ўзбекистон” муҳбири

Сўнгги йилларда хорижда ишлаётган фуқароларга муносабат тубдан ўзгариб, меҳнат мигрантлари билан мулоқот ўрнатилди, уларни қўллаб-қувватлаш, ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, муаммо ва эҳтиёжларини ўрганиш ҳамда ҳал қилиш бўйича янги тизим йўлга қўйилди.

Президентимизнинг жорий йил 15 сентябрдаги “Хавфсиз, тартибли ва қонуний меҳнат миграцияси тизимини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори бу борада олиб борилаётган ишларнинг узвий давоми бўлди. Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида ўтказилган матбуот анжуманида қарорда кўзда тутилган асосий вазифалар, ҳусусан, мигрантларнинг бандлигини таъминлаш ва ижтимоий қўллаб-қувватлаш масалалари бўйича амалга оширилаётган ишларга эътибор қаратилди.

Маъмур ҳужжатнинг энг муҳим жиҳатларидан бири шуки, эндиликда хорижда ишлаётган Ўзбекистон фуқаролари меҳнат фаолияти учун пенсия ҳисобланиши ва иш стажига эга бўлиш мумкин. Яъни 2021 йил 1 январдан бошлаб меҳнат миграцияси йўли билан чет элда вақтинча ишлаётган фуқаролар ўзини ўзи банд қилган шахсларга тенглаштирилиб, улар учун назарда тутилган солиқларни тўлаши кўрсатиб ўтилган.

— Бугунги кунда ижтимоий тармоқларда чет элда вақтинча ишлайдиган

фуқароларни солиққа тортиш масаласининг кенг муҳокама қилинишига унинг нотўғри талқини сабаб бўлмоқда, — деди Давлат солиқ қўмитаси бошқарма бошлиғи Шухрат Исмоилов. — Ваҳоланки, қарорда назарда тутилган ижтимоий солиқ тўловлари мажбурий эмас ва уни талабгор пенсия олиш учун иш стажига эҳтиёж сезсагина тўлайди. Янги таҳрирдаги Солиқ кодексига кўра, хорижда ўзини ўзи банд қилган фуқаролар қанча даромад олишидан қатъи назар, жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғидан озод этилади. Улар иштиёрий равишда тўлаши мумкин бўлган ижтимоий солиқ тўловлари эса давлат бюджетига эмас, балки Молия вазирлиғи ҳузуридаги Пенсия жамғармаси ҳисобига тушади ва тўлиғича юртимизда фаолият юритаётган фуқароларнинг нафақалари учун йўналтирилади.

Жорий йилдан қонунчилигимизга киритилга бошланган ўзини ўзи банд қилган шахслар деганда, қўлида қасб-ҳунари бор, вақтинча меҳнат қобилиятига эга бўлган фуқаролар назарда тутилди. Ўтган 4 ой давомида республикада

Хориждан қайтган фуқаролар чет элда ишлаган даври учун тўловларни амалга оширишда 36 ой давомида Пенсия жамғармасининг худудий бўлиmlарига мурожаат қилиши белгиланган. Агар чет элда вақтинчалик меҳнат фаолиятини юритаётганлар Ўзбекистонда пенсия ва иш стажига эҳтиёж сезмаса, унда Пенсия жамғармасига солиқ тўлашининг ҳожаги бўлмайди.

Меҳнат мигрантларини ижтимоий қўллаб-қувватлашга қаратилган ушбу имкониятлар келгусида уларни моддий ҳимоя қилиш ҳамда пенсия ва иш стажининг кафолати бўлиб хизмат қилади.

Муносабат

ФАРОВОНЛИК, ЮКСАЛИШ ВА ТАРАҚҚИЁТ ПОЙДЕВОРИ

Бошланиши 1-бетда

Тиббиётнинг бирламчи бўғинига бу қадар жиддий эътибор қаратилиши бежиз эмас. Чунки бирламчи тиббиёт муассасалари аҳолига яқин жойлашгани сабабли ушбу шифо муассасаларига аҳоли томонидан энг кўп мурожаат бўлади. Шу боис, давлатимиз раҳбари қишлоқ врачлик пунктлари ва оилавий поликлиникалардаги тиббий хизмат тизими, шифокорлар ва ўрта тиббиёт ходимларининг вазифа ва функцияларини тўлиқ қайта қўриб чиқиш заруратини тилга олди.

Илғор хорижий тажриба асосида умумий амалиёт шифокорини ҳақиқий оилавий шифокорга айлантириш чоралари белгиланди. Уларга ёрдам бериш учун терапия,

педиатрия, акушерлик ва патронаж бўйича тиббиёт бригадалари ташкил этилади. Бу бригадалар ўзларига бириктирилган оилалар кесимида “тиббий харита”лар шакллантириб, манзилли иш олиб боради. Аҳолининг саломатлик ҳолати баҳолашиб, электрон базаси яратилади. Бунинг учун тиббиёт ходимлари планшет, мобиль диагностика воситалари билан таъминланади.

Йиғилишда кадрлар масаласи ҳам атрофлича қўриб чиқилди. Қишлоқ врачлик пунктлари ва оилавий поликлиникаларда 20 мингдан зиёд шифокорлик штати бор, лекин атиги 12 минг мутахассис ишламоқда. Президентимиз шифокорларга муносиб шароитлар яратиш орқали уларни энг қуйи бўғин — қишлоқ врачлик пункти ва

оилавий поликлиникаларга жалб қилиш зарурлигини таъкидлади. Бунинг учун чекка ҳудудлардаги бирламчи бўғин тиббиёт тизими учун “Қишлоқ шифокори” дастури жорий қилинади. Бу дастурга мувофиқ, олис ҳудудлардаги бирламчи бўғинга ишга кирган тиббиёт ходимларига 30 миллион сўм миқдорида бир марталик пул маблағи берилади, улар хизмат уйи билан таъминланади ёки ижара тўлови компенсация қилинади.

Шифокорларга бўлган эҳтиёжни маҳаллалар кесимида аниқлаб, тиббиёт олий ўқув юртларида квотани ошириш, ипотека асосида қурилаётган уй-жойларни, аввало, бирламчи бўғин шифокорлари учун ажратиб бўйича кўрсатмалар берилди. Бундан ташқари, шифокорлар иш кунининг 60 фоизини ҳисобот тўлдиришга сарфлаётгани таъкидланиб, бу жараёнларни рақамлаштириш вазифаси қўйилди.

Тиббиёт — тинимсиз ривожланаётган соҳа. Ривожланишдан орта қолмаслик учун дунё илм-фанида бўлаётган ўзгаришлар, кашфиётлардан мунтазам хабардор бўлиш сифатли тиббий хизмат кўрсатишнинг асосидир. Эндиликда барча аҳоли қатламнинг замонавий тиббий ёрдамга бўлган эҳтиёжини тенг қондириш мақсадида ихтисослашган илмий-амалий тиббиёт марказларининг филиаллари барча вилоятларда ташкил этилиб, соҳанинг етук мутахассислари жойларда бора йўналишларда фаолият кўрсатади.

Албатта, бу чора-тадбирларнинг барчаси халқимизнинг, келажак авлод саломатлигини кўзлаб амалга оширилмоқда. Зеро, миллат саломатлиги фаровонлик, юксалиш ва тараққиётга пойдевордир.

АҲОЛИ САЛОМАТЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ — УСТУВОР ВАЗИФА

Давлатимиз раҳбари раислигида соғлиқни сақлаш тизимининг бирламчи бўғинини такомиллаштириш масалаларига бағишлаб ўтказилган йиғилишда тарихий аҳамиятга молик масалалар қўрилди. Унда қишлоқ врачлик пунктлари ва оилавий поликлиникалардаги тиббий хизмат тизими, шифокорлар, ўрта тиббиёт ходимларининг вазифа ва функцияларини тўлиқ қайта қўриб чиқиш зарурлиги алоҳида таъкидланди.

Ҳабибулла ОҚИЛОВ,
Тошкент врачлар малакасини ошириш институти ректори,
тиббиёт фанлари доктори,
профессор

Илғор хорижий тажриба асосида умумий амалиёт шифокорини ҳақиқий оилавий шифокорга айлантириш чоралари белгиланди. Эндиликда бу ишга кўмак бериш учун терапия, педиатрия, акушерлик ва патронаж бўйича тиббиёт бригадалари ташкил этилади. Бу бригадалар ўзларига би-

фаолият олиб боради. Шу боис, бу бўғинни ислоҳ қилиш муҳим. Режалаштириш дедик, бир қисм қишлоқ врачлик пунктлари ёпилиб кетди ёки бошқа йўналишга ўтказиб юборилди. Аҳоли 20-25 километр йўл юриб, қишлоқ врачлик пунктига бориши керак бўлди. Энди қишлоқ ва туманларимиздаги ҚВГлар таъмирланади ёки янгитдан қурилади. Асосийси, уларнинг моддий-техник базасини яхшилаш, замонавий асбоб-ускуналар билан таъминлаш, лаборатория, диагностика, даволаш тизими бўладими, ҳуллас, барча шарт-шароитлар яратиш юзасидан аниқ топшириқлар берилди. Бу жараёнга кўпроқ маҳаллий ҳокимиятлар, ҳокимлар масъул этиб белгиланди. Президентимиз уларга сўз берганида ҳокимлар шу масаланинг моҳиятини тушуниб етгани кўзга ташланди. Уларнинг тиббий маданият ва малака ҳақидаги тушунарли равшанлиги бизни қувонтирди. Ҳар бир ҳокимнинг ўз худуди бўйича аниқ режалари бор ва улар, асосан, бирламчи тизимга боғлиқ. Шу тизимда ишлаётган тиббиёт ходимлари ўз номи билан оилавий шифокор бўлгани учун ҳар бир оилга кириб бориши кўзда тутилган. У эъига тегишли ҳудуддаги оилаларнинг аъзосидек бўлиб кетиши лозим.

риктирилган оилалар кесимида “тиббий харита”ларни шакллантириб, манзилли иш олиб боради. Аҳолининг саломатлик ҳолати баҳолашиб, электрон базаси яратилади. Бунинг учун тиббиёт ходимлари планшет, мобиль диагностика воситалари билан таъминланади.

Бевосита аҳоли билан ишлайдиган, мулоқотда бўладиган тиббий ходимларимиз айнан қуйи бўғинда

Тиббиёт йўналишидаги олий таълим муассасаларига квоталарни кўпайтириш топшириғи берилди. Буни туманлар кесимида, масалан, қайси туманда қайси мутахассис кам бўлса, ўшанга мўлжалланган умумий бакалаврият квоталарини ошириш лозимлиги айтилди.

Шифокорларга бўлган эҳтиёжларни маҳаллалар кесимида аниқлаб, тиббиёт олий ўқув юртларида квотани ошириш, ипотека асосида қурилаётган, уй-жойларни, аввало, бирламчи бўғин шифокорлари учун ажратиб бўйича кўрсатмалар берилди.

Аҳоли орасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш масалаларига ҳам алоҳида тўхталиб ўтилди. Бугунги кунда юқумли бўлмаган касалликлар профилактикаси, аҳоли орасида тўғри овқатланиш ва жисмоний фаоллик маданиятини шакллантириш зарурлиги таъкидлангани халқимиз сийхат-саломатлиғи ҳақида қайғуриш, бунинг энг устувор аҳамият қаратишнинг ёрқин намунасидир.

Йиғилишнинг Тиббиёт ходимлари куни арафасида ўтказилган ҳам бежиз эмаслигини Президентимиз алоҳида таъкидлади. Халқимиз сизларни шарафли қасб эгалари, муқаддас қасамёдига содиқ, ўз ишига фидойи инсонлар, деб билади ва машаққатли меҳнатингизни юксак қадрлайди, деди давлатимиз раҳбари.

Бу гаплар минглаб шифокорларни тўлқинлантирди. Бу бизга гурур беради. Шу билан бирга, инсон саломатлигини асрашдек эзгу ишда зиммамизга катта масъулият ҳам юклайди.

Тахририят танловига

МАҚСАДИМИЗ — ҚАСАБА УЮШМАЛАРИНИ ХАЛҚ ТАШКИЛОТИГА АЙЛАНТИРИШ

Бошланиш 1-бетда

Мана шу ўзгаришни қасаба уюшмалари йигирма йилдан буён талаб қилаётган эди. Ижтимоий-иқтисодий масалалар бўйича 2020-2022 йиллар учун Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон қасаба уюшмалари федерацияси кенгаши ва Иш берувчилар конфедерацияси ўртасида бош келишув имзоланди ва кучга кирди. Тарихда илк бор ушбу келишувни ҳукумат номидан Бош вазир имзолади.

Хисобот даврида тузилган тармоқ келишувлари сони 95 тадан 107 гага ошди. Шу давр ичида ишчиларнинг жамоа шартномалари орқали ходимларнинг тўғридан-тўғри ва билвосита даромади 1,5 миллиондан 5 миллион 100 минг сўмгача ўсди.

Давлатимиз раҳбарининг қўллаб-қувватлаши ва қасаба уюшмалари органларининг саъй-ҳаракати туфайли 2016 йилдан шу йилнинг 1 январигача бўлган даврда иш ҳақи бўйича мuddати ўтган қарздорлик 6 мартадан зиёд қисқартирилди. Қасаба уюшмалари федерациясининг фаол иштирокида биринчи марта иш ҳақи учун минтақавий ва тармоқ коэффицентлари, шунингдек, иқлим ва яшаш шароитлари оғир ҳамда нуқулай бўлган ҳудудларда ишлаш учун ходимларга қўшимча таътилнинг минимал давомийлиги тасдиқланди. Меҳнатни муҳофаза қилиш, меҳнат хавфсизлиги, аҳолининг ижтимоий ҳимояси, соғломлаштириш, соғлом турмуш тарзи ва спорт, ички туризм соҳасида амалга оширилган ишларнинг қўламини ва миқдори ҳам йиллар давомида сезиларли даражада ўсиб борди. Биз уларни ҳозир чуқур таҳлил қилмоқдамиз.

— Ўзбекистон бериб қаралса, кейинги тўрт йилда Ўзбекистонда ижтимоий сиёсат траекторияси, айтиш мумкин бўлса, шу пайтгача кўп эътибор берилмаган, кўздан “пана” тутилган қатлам — ёшлар ва аёллар масалалари сари кескин тарзда бурилди. Ўзгариш эътиш керакки, қасаба уюшмалари бу янги ижтимоий сиёсатнинг олдинги сафларига ўтди. Шу пайтгача жамият тафаккурида кўпроқ санаторий ва куруртларга йўлланма берадиган, иложли борица нейтрал, “сен менга тегма, мен сенга тегмайман”, деган қайфиятда жамиятдан хийла “бегоналашган” ташкилот сифатида шаклланган жамоат ташкилотининг бундай ижтимоий-сиёсий жараёнларга аралашуви, очиги, кўпчилик кутмаган қасаба уюшмаларининг бугунги ташаббуслари ва унинг натижалари ҳамда ташкилотнинг айна пайтдаги қайноқ фаолиятига туртки берган сабаблар ҳақида гаплашсак.

— Очiq айтиш керакки, ташкилот фаолиятидаги бу ўзгаришлар бевосита Президентимиз сиёсати ва ташаббуслари билан боғлиқ. Мана қаранг, Президентимиз иш бошлаган илк кундан нима қилди? Одамларнинг туриш-турмуши, рўзғори, ҳаёт тарзини яхшилашни давлатнинг биринчи даражали масаласи сифатида кўтарди.

Шу планда халқимизнинг бахтли яшаши, бошқалардан кам бўлмаслиги, ўтаётган кунларидан рози бўлиб меҳнат қилиши, бир сўз билан айтганда, инсон омили Мирзиёев сиёсатининг энг муҳим стратегик мақсадига айланди. Сиз мендан ташкилотимизнинг бу жараёнларга қўшилиши ҳақида сураяпсиз, бизга илҳом берган, бу ишларга руҳлантирган омиш асдида шу — Президентимизнинг халқпарварлиги, миллатпарварлиги. Қолаверса, қасаба уюшмалари моҳиятдан, жўнгина айтганда, халқ ташкилотидир. Фаолияти, мақсад ва вазифалари ишчилар, меҳнатқашлар манфаатларини ҳимоя қилишга қўрилган бирлашмани яна қандай аташ мумкин?! Бироқ сиз ҳали тўғри таъкидлаганингиздек, баъзида ўзига боғлиқ бўлмаган тарзда федерация узоқ йиллар атиги ўндан бир фоиз вазифасини бажариб келди ва ҳақи тарзда жамиятда сиз айтган ўша стереотипнинг шаклланишига замин яратилди.

Энди бугунги ижтимоий сиёсатимиздаги янги, энг муҳим деб қаралаётган омиш — аёллар ва ёшлар масаласи ҳақида. Бу шундай кўзга кўриниб турган оддий бир масалаки, ортиқча таърифга баъзан эҳтиёж сезмайсан. Севимли шоиримиз Абдулла Ориповнинг бир шеъридаги “...уйда тинчи бўлсин йигитнинг”, деган мисраси хотирамда муҳраниб қолган. Жундек, ҳаммаям айтиб кетавериши мумкиндек туюладиган бу сўзлар асдида чуқур ҳаётий фалсафага эга. Зотан, эр киши уйи тинч, оиласи бадастир бўлса, хотиржам бўлади, яратувчиликка, ишга, ёруғ ниятлар йўлида меҳнат қилишга қўли боради. Уй, оила эса аёл ва болалар дегандир. Жамият ҳам шундай катта бир оила асдида.

Шу боис, хотин-қизлар ва ёшлар муаммоларини ўрганиш ва ҳал этиш бугунги куннинг энг долзарб масаласига айланди. Сир эмаски, миллатнинг шаклланиши оиладаги тарбияга бевосита боғлиқ. Бу, айниқса, бугунги глобаллашадиган, маданиятлар қоришиб кетаётган замонда ўта муҳим жиҳат. Шу маънода мафқуравий урушлар, маънавиятга таҳдидлар қўчайиб бораётган бугунги кунда жамиятни асрашни оилалардан бошлаш кераклиги тобора ойдинлашмоқда. Айна шу ракурсдан ёндашсак, оналаримиз ва аёлларимизни Ватан, миллат ҳимоячилари десак, адашмаган бўламиз. Ҳаётидан рози, келажакка умид қўзи билан қараётган аёлларгина Ватанига садоқатли, меҳнатқаш, фидойи фарзандларни тарбиялай олади.

Афсуски, узоқ йиллар хотин-қизларнинг кадр-қимматини жойига қўя олмадик, уларнинг жамиятдаги ўрнини ҳис этмадик. Мамлакатимизда, айниқса, қишлоқ жойларда яшаётган аксар аёлларимиз ўз муаммо ва ташвишлари билан ўзлари ёлғиз қолганини, ҳаётнинг моддий ва маънавий қийинчиликлари остида эзилб кетганини билиб-билмасликка, қўриб-қўрмасликка олдик. Яширишининг ҳождати йўқ, мамлакатимизда ишсиз, доимий даромадга эга бўлмаган хотин-қизларнинг дардини эшитиш учун шу чоққача ҳеч ким уларнинг эшигини тақиллатиб келган эмас.

Давлатимиз раҳбарининг ана шу воқеликага теран назар солиб, “Шундай оилалар борки, уйда ўтиришга гилами йўқ, дори-дармон олишга пули йўқ, йилгашга кўзида ёши йўқ. Бундай шароитда яшаётган аёлларнинг аҳолининг ким тасаввур этади? Биз бу йил хотин-қизлар ва ёшларни қўллаб-қувватлаш борасидаги ишларни янги босқичга қўтариш”, деган ташаббуси бу борадаги барча қарашлар, ёндашувларга кескин ўзгаришни киритди.

— Шу ўринда Президентимизнинг топшириғи билан Ўзбекистон қасаба уюшмалари федерацияси раисини, яъни сизнинг раҳбарлигингизда ташкил этилган Хотин-қизларнинг муаммоларини ўрганиш ва ҳал этиш бўйича республика ишчи гуруҳи амалга ошираётган ишлар натижалари ҳақида тўхталсангиз, айна мuddао бўлар эди. Мазкур ишчи гуруҳ ўз фаолиятини илгарий турли ўхшаш гуруҳлар, комиссиялар, мониторинг, кузатув, назорат жамоаларининг тартиб-тамоийилларидан фарқли ўлароқ, бевосита ҳаёт реалликларидан келиб чиқиб, иш тутишга қаратган ва бу жамият ҳаётида ҳам ўз аксини кўрсатмоқда. Бугун ишчи гуруҳининг фаолиятдан қандай ҳулосаларга келмоқдасиз?

— Таҳлиллар, энг аввало, оиланинг моддий аҳоли кўп нарсани белгиллашни кўрсатмоқда. Дарҳақиқат, бош масала — ишсизлик! Ишчи гуруҳ жойларда аёлларнинг иш билан таъминланиши даражаси ва бу кўрсаткичларни яхшилаш истикболларини таҳлил қилди. Нафисламбрини айтганда, менга иш беринг, мен тадбиркорлик қила оламан, менинг ҳўнамим бор, озгина оёққа туришимга қўмак керак, дейдиган хотин-қизларга таъзим қилиш керак. Негаки, улар жамиятдан кўп-кўрона таъма қилмапти, улар бўгун оғирлигини давлат зиммасига ортиб қўймоқчи ҳам эмас, қолаверса, жамият боқимандаликдан ҳалос бўла бошлаганининг далили ҳам шу. Шу маънода ҳар бир ҳудудда бўли турган, ишлаб кетишига банк кредити, ҳоқимлик мадади, бошқа яна қайсидир маъмурий тузилмалардан бир имдоди ўтиб кетаверади...

етмай турган кўллаб ишлаб чиқариш нуқталари чуқур ўрганилди. Биласизми, баъзида маҳаллий ҳоқимликларнинг бир оғиз сўзига маҳтал бўлиб, иш бошлай олмай юрганларни қўриб, ачинаиб кетасан киши. Ишчи гуруҳ айна мана шундай объектларни ишга тушириш борасида ижтимоий ҳамкорлиқни қўчайтириш йўлидан борди.

Ўрганишлар, қолаверса, ҳоқимликлар билан ўтказилган ҳамкорлик натижасида бугунги кунгача 150 мингдан зиёд аёлнинг бандлиги таъминланди. Шундан 126 минг 904 нафари бандлик дастурлари, 10 минг 94 нафари банк кредитлари, 11 минг 520 нафари Ўзбекистон қасаба уюшмалари федерацияси лойиҳалари асосида ишли бўлди. Ишчи гуруҳ ҳисоб-китобларига кўра, шу йил охирига қадар республикамиз бўйича 214 минг хотин-қизнинг бандлиги таъминланади.

Бевосита Президентимиз топшириғига кўра, ушбу йўналишдаги ишларни қўчайтириш мақсадлари учун йўналтирилган маблағ ҳисобидан оғир ижтимоий вазиятга тушиб қолган, ночор, ўта муҳтож 90 нафар аёлнинг уй-жой учун бошланғич тўлови қўллаб берилди, яшаш шароити оғир, уй-жойи таъмирталаб, авария ҳолатидаги 912 нафар хотин-қизнинг хонадони таъмирланди, ижтимоий аҳоли оғир ва саломатлигини йўқотган, ногирон, муҳтож оилалардаги 3 минг 418 хотин-қизга моддий ёрдам кўрсатилди. Натижада республика бўйича эҳтиёжман оилалардаги 4 минг 420 нафар хотин-қиз 23 миллиард 232 миллион сўмлик манзилли моддий ёрдам олди.

Албатта, бу статистика сифатида одамни зериктириши мумкин, тўғрисиям, кўпчилигимиз рақамлардан безганмиз, уларга баъзи одамларимизда аллержия пайдо бўлган. Чунки узоқ йил-

лик ижтимоий ва сиёсий ёлгонлар, кўзб-ўямачилиқлар, совуқ ва “ҳароратсиз” ҳисоботлар ҳаммамизни зериктирган. Бироқ бугун замон шундайки, қозғоқдаги ҳаёт ҳаётга тўғри келиши керак. Одамлар энди ёлгонларга ортиқ ишонмай қўйган. Майли, гапдан чалғимайлик.

Энди масаланинг яна бир муҳим жиҳатини айтмасам бўлмайди. Негаки, бу элемент Президентимиз амалга ошираётган халқпарвар сиёсатнинг ўта қатъий ва пухта режа асосига қўрилганини аниқ очиб беради. Ўзтибор қилинг, бугун амалга оширилаётган, мен боя қисман тўхталган бу хайрли ишларнинг барчаси дунёда оғир ижтимоий-иқтисодий бўҳронлар кечаётган, дунё давлатлари ва халқлари таҳликали даврни бошидан ўтказаётган пандемия даврида қилинмоқда. Мамлакатимиздаги минглаб оилалар ҳаётига нур олиб кирган, рўзгорларига барака, тинчлик-хотиржамлик улашган бу ҳаракатлар, ўйлайсизки, ўз-ўзидан бўляп-турган, ишлаб кетишига банк кредити, ҳоқимлик мадади, бошқа яна қайсидир маъмурий тузилмалардан бир имдоди ўтиб кетаверади...

— Агар тўғри айтаётган бўлсам, ушбу янги тизим самарадорлигини таъкидлашда “ишонч телефони” ҳам катта роль ўйнади, назаримда!..

— Шубҳасиз, шундай. Бу, айтиш мумкин бўлса, узоқ йиллар “оғзи беки-тиб” келинган жамият бўғиздаги тиқини олишдай гап бўлди. Одамларнинг ичи дардга, ҳаёти муаммога тўлиб кетган экан. Аввалига уларни эшитиш, жараёнга мослашиш бироз оғир бўлганини яширмай айтишимиз керак. Бироқ нима бўлганда ҳам бугун бу хайрли иш ҳаётимиз ва фаолиятимизнинг бир қисмига, энг яқинроқ ва фохрли йўналишига айланганини ҳам эътироф этиш зарур, назаримизда.

Президентимиз гоёси ва ташаббусига кўра, хотин-қизлар муаммолари билан тизимли ишлаш бошлаганимиз бораборида федерация қошида хотин-қизларнинг муаммолари бўйича туну кун ишлайдиган “1211” қисқа рақамли “ишонч телефони” ташкил этилиши хотин-қизлар муаммоларини аниқлаш ва уларни тизимли ҳал этишининг янги механизмининг яратди. Бу механизм ҳуқуқий конституцияси ва фаолиятига кўра, жамиятда нафақат ижтимоий, балки сиёсий ислохотлар ҳам жадал тус олганини кўрсатди. Негаки, ҳали юқорида айтганимиздай, биз узоқ йиллар одамлар дардини эшитиш, муаммоларни тан олишдан қочиб яшадик. “Ишонч телефон”лари туғул, халқнинг овози чиқадиغان барча тешмиг тирқишларга лой урдик. Хуллас, буни гапирмасам ҳам ҳамма биладиган, ўз қўзи билан кўрган ҳаёт бу.

Мавзуга қайтиб айтидиган бўлсак, “ишонч телефон”лари жамиятимиз гар-

— Сўхбатимиз аввалида ўртага ташланган савол негизидан нафақат хотин-қизлар, балки ёшлар масаласи ҳам бор эди...

— Нима демоқчилигингизни тушундим. Дарвоқе, ёшлар масаласи... Бу масала аниқ ишонч билан айтманки, барча замонларда, жумладан, бугун биз “замонавий дунё” деб атаётган кунларда ҳам мудом долзарблигича турибди. Негаки, бу ниятда жиддий, стратегик масала. Ҳақли равишда жамиятнинг “тектоник қатлами” деб тавсифланувчи бу навқирон кучни тўғри йўлга солиш, ҳаётда ўз ўрнини топишда қўмақлашишни ўз вазифаси этиб белгиланган ҳукуматлар, ўйлаймизки, ҳеч қачон ютқазмайди. Шу маънода айтидиган бўлсак, айниқса, бизникидек демографик фазол жамиятлар бу омилни миллий сиёсатларининг асосий йўналиши қилиб белгиллаётгани эндиликда ҳеч кимга сир эмас.

Айтмоқчиманки, бу борада ҳам ташкилотнинг муҳим стратегик режа ва йўналишлари бор. Жумладан, ёшлар сиёсати билан боғлиқ амалий ишлар, аввало, ижтимоий-иқтисодий масалаларга оид ҳар уч йилда тузиладиган бош келишув, тармоқ ва ҳудудий келишувлар, шунингдек, жамоа шартномаларида ўз ифодасини топмоқда. Хусусан, 2016 йилда жамоа шартномалари ва келишувлари орқали 20 мингдан зиёд ёш ходимга қарийб 10 миллиард сўмлик ижтимоий қўмак берилди. Қасаба уюшма ташкилотлари Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишга қаратилган қўшимча чора-тадбирлар дастури ижросини таъминлашда ҳам фаол иштирок этмоқда.

Давлатимиз раҳбари илгари сурган 5 та муҳим ташаббус ижросида аъзоларининг салкам 50 фоизи ёшлардан иборат бўлган Ўзбекистон қасаба уюшмаларининг фаол иштирок этишини таъминлаш мақсадида ҳар бир ташаббус ижроси бўйича федерациянинг манзилли ва мuddатли вазифалардан иборат чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилди ҳамда қасаба уюшмалари ташкилотлари томонидан уларнинг ижроси тизимли таъминланмоқда.

Бундан ташқари, федерациянинг ёшлар бирлашмаси ташаббуси билан 2019 йилнинг июнида “ТЕМП – 2019” Тошкент халқаро қасаба уюшмалари ёшлари форуми бўлиб ўтди. Форумда дунёнинг 20 мамлакатидан 120 га яқин йигит-қиз ва Ўзбекистон қасаба уюшмаларининг 100 дан ортиқ фаоли қатнашди.

Нафисламбрини айтганда, мазкур форум ёшлар уч ёки бу давлатиники эмас, балки ҳаммамизники, яъни улар бир хил фикр, ёндашув, мақсад билан яшаётганини ўз кўзимиз билан кўрдик. Биласизми, тўрт кун давом этган анжумандан кейин меҳмон ёшлар мамлакатимизни кўзларида ёш билан тарқ этаётганини кўриш бизга ажиб ҳисларни ошно этди, албатта. Мухими, биз бундай мулоқотларни қўжайтириш зарурлигини англадик. Бу жуда муҳим ҳулоса бўлди. Турли тилларда сўзлашаётган ёшларнинг кўзлари ёниб турибди. Ўзбекистоники, юртимизда катта орзу уятлар билан ўсиб-ўлғаяётган ёшлар нафрда олам-олам таассуротлар қолдирганини кўриш бизни жуда ҳам қўвонтирди. Форум доирасидаги учрашувлар, сўхбатларнинг мазмуни, уларда қўтарилган масалаларнинг муштараклиги эса Президентимизнинг БМТ минбаридан туриб, ёшларнинг бегонаси бўлмайди, деган гапларининг ҳаётий ҳақиқат эканини яна бир бор кўрсатди.

— Менинг наздимда, кейинги пайтда Ўзбекистон қасаба уюшмалари федерациясининг халқаро майдондаги имижини ҳам кескин ошди.

— Гап ҳам ўз ўзани билан шу саволга келиб қолди. Ахир, “ТЕМП – 2019” ҳам тўғридан-тўғри халқаро ҳамкорлик ва Ўзбекистоннинг дунё ҳамжамияти, унинг келажагидаги имижини билан билвосита боғлиқ анжуман эди асдида. Агар нокамерларка йўймасангиз, айтмай, Ўзбекистон қасаба уюшмаларининг халқаро майдондаги нуфузини ошириш бўйича кенг қамровли ишлар бажарилди. Аввало, 2018 йилда федерациямиз Қасаба уюшмалари конфедерацияси аъзолигига тикланди.

Мазкур ҳамкорлиқнинг аҳамиятини мазкур ташкилот ҳақида қуйидаги маълумот ҳам намойён этади. Конфедерация ўз таркибига МДХ давлатларининг 8 та миллий қасаба уюшма маркази ва 26 та халқаро қасаба уюшмалари тармоқ бирлашмаси, шунингдек, 30 миллиондан ортиқ қасаба уюшма аъзоларидан иборат 34 та ташкилотни бирлаштиради.

Бундан ташқари, Беларусь, Қозоғистон, Қирғизистон, Мўғулистон, Россия, Тожикистон, Туркменистон, Туркия ҳамда Европа, Осиё ва Африка давлатлари миллий қасаба уюшма марказлари билан яқин ҳамкорлик ўрнатилди.

Халқаро меҳнат ташкилотини билан ҳамкорлик янги босқичга қўтарилди. Унинг амалий натижаси ўлароқ, Халқаро меҳнат ташкилоти бош директори Гай Райдер бошчилигидаги делегация 2018 йил декабрь ойида Ўзбекистонга таширф буюрди.

— Биламизки, Ўзбекистон қасаба уюшмалари ҳам жаҳонга ўз сўзини айта бошлади...

— Қатор халқаро тадбирларда айна шу жиҳатни кўрсатиш ҳаракатида бўлмоқдамиз. Ахир, янги Ўзбекистоннинг қиёфасини жаҳон билиши керак. 2018 йилнинг апрель ойида федерация ташаббуси билан “Ҳаракатлар стратегияси ва кучли ижтимоий сиёсат: Ўзбекистоннинг халқаро амалиёти ва тажрибаси” мавзусида халқаро конференция ташкил этилди. Унда Халқаро меҳнат ташкилоти, Халқаро қасаба уюшмалари конфедерацияси, Халқаро иш берувчилар ташкилоти вакиллари, халқаро экспертлар ва таникли олимлар, 30 дан ортиқ мамлакатнинг қасаба уюшма марказлари раҳбарлари иштирок этиб, Ўзбекистондаги улкан эришиллар билан танишди. Конференциянинг муҳим жиҳатларидан бири — унда “Тошкент резолюцияси” қабул қилинди. 2019 йилда эса Самарқанд шаҳрида Қасаба уюшмалари федерацияси Хотин-қизлар кенгаши ташаббуси билан халқаро ташкилотлар ва қатор хорижий қасаба уюшма марказлари вакиллари иштирокида “Аёлларнинг ижтимоий-иқтисодий аҳоли ва қасаба уюшмаларининг гендер тенгликка эришишидаги иштироки” мавзусида халқаро семинар бўлиб ўтди. Бундай нуфузли халқаро анжуманлар Ўзбекистон қасаба уюшмалари федерациясининг имижига ижобий таъсир кўрсатгани шубҳасиз.

Шу ўринда алоҳида таъкидлаш жоизки, бу каби оламшумул янгиланиш ва ўзгаришларнинг барчаси Президентимиз бошлаб берган янги ва истиқболли сиёсатнинг ёрқин самараси, десам асло адашмаган бўламан. Негаки, қасаба уюшмалари фаолиятидаги янгиланишларнинг барчаси бевосита давлатимиз раҳбари кўрсатмалари, топшириқ ва йўналишлари ўлароқ юз кўрсатди.

— Келгусидаги режалар ҳақида ҳам икки оғиз тўхталсангиз...

— Дарҳақиқат, орзусиз, ният ва истаксиз одам бўлмайди. Аксарият ҳолларда одамнинг ичидаги ўша ёруғ хаёллар, орзу-ўйлар амалга ошади. Бу эса ота-боболаримизнинг “ниятни яхши қилиш керак”, деган насихатига жуда уйқаш тушади. Масалая шу кинотекстан қарасак, жамиятдаги ҳар бир оиланинг ҳам, корхона-ташкilotнинг ҳам, қолаверса, катта-катта давлатларнинг ҳам келажақдан мақсад-муддаоси бўлади. Ўзимизга келади деган бўлсак, бизнинг энг катта ва улғў мақсадимиз — эл-юрт фаровонлигини йўлида хизмат қилиш. Президентимиз бошлаган таъдил ишларда олдинги сафларда туриб, камарбаста бўлиш!

Ўзбекистон бугун шахдам қадамлар билан олдинга интилмоқда. Буни эътироф этмаслигининг имкони йўқ. Бу эса ниятларнинг улғулиги, мақсадларнинг эзулиги билан боғлиқдир. Шу маънода ҳали олдимизда ташкилотимиз иштини ривожлантириш, меҳнатқаш, заҳматқаш халқнинг оғирини енгил қилиш борасида қиладиган ишларимиз бисёр экани ҳам ҳақиқат.

Эртага иш бошлайдиган навбатдаги курултойимизда ҳаммаслақларимиз билан эртанги кун режаларини яна бир бор ойдинлаштириб, муҳим чизгиларни белгилла олишни ният қилиб туримиз. Ниятларимиз эса аниқ!

Биз халқнинг ичига тобора қириб бораётган улкан жамоамиз. “Қасаба уюшмалари” деган шарафли ном билан аталадиган, ўз сафларида беш ярим миллиондан кўпроқ инсонни бирлаштирган улкан жамоа бирлашсак, тоғни талқон қиларлик қўватларини бор. Гап бу кучни шу азиз Ватанинг равнақи, эртанги истиқболни учун бирлаштириш, сафарбар эта олишда. Яъни юрт равнақини йўлида бирлаштишда! Ўйлайманки, бундан-да зиёда ният бўлмаска керак.

Хусан ЭРМАТОВ сўхбатлашди.

Ижтимоий фикр

Коррупцияга қарши курашиш чора-тадбирларини амалга ошириш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бири ҳисобланади. Мамлакатимизда коррупциянинг олдини олиш, барча соҳаларда коррупциявий омилларга барҳам бериш бўйича кенг қўламли ислохотлар кечмоқда.

КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШ — ЖАМОАТЧИЛИК НИГОҲИДА

Юртимизда давлат бошқаруви самарадорлигини ошириш, коррупцияга қарши курашиш соҳасида ҳукумат муассасаларининг фаолияти устидан назоратни амалга ошириш функцияларини мақбуллаштиришга ёрдам берувчи таъсирчан тизимлар шакллантирилган. Коррупцияга қарши курашиш масалалари бўйича жамоатчилик фикри тадқиқотлари доимий асосда олиб борилиб, унинг натижаларидан коррупцияга қарши сиёсатни такомиллаштириш жараёнида фойдаланилмоқда.

“Ижтимоий фикр” республика жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази томонидан “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида жамоатчилик фикри” мавзусида ўтказилган тадқиқот натижалари мамлакатда коррупциянинг олдини олиш ва унга қарши курашиш соҳасидаги мавжуд вазиятни, ривожланишининг яқин истиқболларини ўз вақтида тўғри баҳолаш имконини беради.

Ўтказилган сўров шуни кўрсатдики, халқимиз коррупцияни давлат ва жамият ҳаётининг турли соҳаларига зарар етказувчи, давлат бошқаруви ва иқтисодиётнинг ривожланишига салбий таъсир кўрсатадиган хавфли ижтимоий ҳодиса, деб билади. Респондентларнинг 83,2 фоизи мамлакатда коррупция мавжудлигини тан олади ва коррупция давлат ҳокимияти органлари томонидан қабул қилинаётган қарорлар самарадорлигига салбий таъсир кўрсатади, фуқароларнинг маънавий-ахлоқий ҳолатига зарар етказиши, аҳолининг давлат органлари ва адолатга бўлган ишончини пасайтиради, деб ҳисоблайди.

Тадқиқот фуқароларнинг коррупцияга қарши энг самарали чоралар ҳақидаги фикрини аниқлади. Жумладан, коррупциявий жиноятлар учун бундай турдаги ҳуқуқбузарликларни энг самарали тийиб туриши омили сифатида жиноий жавобгарлик чораларини янада кучайтириш зарур. Иштирокчилар фикрича, коррупциявий ҳаракатлар учун муқаррар ва қаттиқ жазо қўллаш шароитидагина коррупцияга қарши курашиш жараёни самарали бўлиши мумкин. Шунингдек, коррупциянинг олдини олишда профилактик чора-тадбирлар тизимини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, жумладан, мансабдор шахсларнинг ваколатларини чеклаш, турли тоифадаги фуқароларнинг даромадлари ва харажатларини назорат қилиш, хизматдаги турли суиистеъмолликларнинг олдини олиш ва уларни бартараф этиш каби чоралар муҳим аҳамиятга эга.

Сўровнома иштирокчилари фикрича, коррупцияга қарши самарали курашиш учун аксилкоррупциявий дунёқарашни ва жамиятда коррупцияга қарши мурасасиз муносабатни шакллантириш, ўсиб келаётган ёш авлодда маънавий-ахлоқий сифатлар даражасини ошириш зарур. Жамоатчилик фикрида коррупцияга қарши курашиш муаммоси — бу нафақат ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг, балки бутун жамиятнинг биринчи навбатдаги вазифасидир, деган фикр устуворлик қилади.

Юртдошларимиз давлат, унинг ҳуқуқни муҳофаза қилиш тизими ҳамда бошқарув ва назорат органлари жамият ва унинг фуқаролик тузилмалари билан ҳамкорликда ҳамда уларнинг бевосита ва фаол қўллаб-қувватлаши орқали коррупцияга қарши самарали курашиши мумкинлигини билдирган. Респондентлар фикрича, жамиятнинг коррупцияга қарши курашишдаги иштироки ҳам фуқароларнинг коррупция ҳолатларини фош қилиш бўйича фаол нуқтаи назарида, ҳам фуқаролик жамияти тузилмалари томонидан жамоатчилик назорати фаолиятида ифодаланиши мумкин.

Сўровда мамлакатимиз фуқаролари Ўзбекистон Президентининг 2020 йил июнь ойдаги фармони билан ташкил этилган Коррупцияга қарши курашиш агентлигининг фаолияти коррупция, таъмағирлик ва порахўрликка қарши курашиш жараёнини янги даражага олиб чиқишга, давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳаларидаги коррупциявий ҳолатларнинг сабаблари ва шарт-шароитларини бартараф этишга, халқаро майдонда мамлакат нуфузини мустаҳкамлашга қўмаклашади, деб умид қилмоқда.

Фуқаролар фикрича, бугунги кунда ОАВлар фаолияти туфайли коррупцияга қарши курашиш жараёни жамоатчилик учун янада очик бўлди, ушланган коррупционерлар ва иш ҳолатининг тавсифи ҳақидаги хабарлар кўпроқ пайдо бўла бошлади, улар коррупцияга қарши ҳаракатларнинг мазмуни ва миқёсини намойиш қилади.

Сўровнинг аниқлашича, жамиятда мансабдор шахсларни пора орқали сотиб олиш йўли билан муаммони ҳал қилишга мурасасозлик муносабати каби омил коррупция ва порахўрликни бартараф этиш йўлидаги янада каттароқ тўсиқ бўлиб хизмат қилади. Бу жамиятда ижтимоий ғўрликни камайтириш, коррупцияга қарши мурасасизликни шакллантириш, барқарор хатти-ҳаракат андасини ишлаб чиқиш, фуқароларни, айнқиса, ёшларни тарбиялаш, ҳуқуқий онг ва маданиятни ошириш бўйича ишларни истиқболда давом эттириш зарурлигини билдиради.

Ўтказилган комплекс тадқиқот натижалари коррупцияга қарши курашиш ва жамият ҳаётидан ушбу ҳолатни бартараф этиш бўйича чора-тадбирлар юзасидан давлат стратегиясининг аҳоли томонидан юқори даражада қўллаб-қувватланаётганидан далолат беради. Кўпчилик сўров иштирокчилари фикрича, мамлакатда коррупцияга қарши курашиш бўйича амалга оширилаётган стратегияда профилактик комплекс чора-тадбирлар етакчи роль ўйнайди ва ушбу стратегия коррупция кўринишлари учун асосларни бартараф этиш, давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг фаолиятида коррупциявий хатарларни аниқлаш ва камайтириш, коррупцияга қарши кенг маърифий ишларни олиб бориш ҳамда аҳолининг аксилкоррупциявий маданиятини шакллантириш йўли билан мамлакатда коррупция даражасини тубдан камайтиришга қодирдир.

“Ижтимоий фикр” республика жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази маълумотлари асосида “Янги Ўзбекистон” мухбири Лутфулла СУВОНОВ тайёрлади.

Илм-фан

— Дунё давлатларининг ривожланиш тарихи ҳамда имкониятларини таҳлил қилганимизда, аксарият ҳолларда уларнинг иқтисодий тараққиётида хомашё базаси, ерусти ва ерости бойликларининг улуши 20, ишлаб чиқариш воситалариники 16, илмий салоҳият ҳиссаси 64 фоизни ташкил этишига амин бўлдик, — дейди Абдураззоқ Мирзаев. — Бунга мисол тариқасида Япониянинг иқтисодий ривожланишида илм-фаннинг ўрни, янги технологиялар салоҳиятини келтириш мумкин. Собиқ иттифоқ даврида 20 тонналик бульдозерлар Японияга экспорт қилинмоқда, деган маълумотлар гурур билан айтилар эди, лекин ушбу техникалар эритилиб, янги истеъмол товарлари ишлаб чиқариш орқали юз баробар ва ундан кўпроқ фойда олиши ўша даврларда ҳаёлимизга ҳам келмаган. Айни пайтда Япония дунёдаги энг ривожланган инновацион технологиялар мамлакатидир.

Бундан кўриниб турибдики, ҳар қандай давлатнинг иқтисодий ривожланишида илм-фаннинг, яратиладиган ва ишлаб чиқаришда қўлланадиган янги технологияларнинг аҳамияти беқиёс. Кейинги йилларда Ўзбекистон янги ривожланиш босқичига ўтгани ва бу жараёнда илм-фан ривожига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаётгани эътироф этилмоқда. Албатта, бунга асос бор. Агар уч йил олдин мамлакатимиз аҳолисининг илмий маълумотли фуқаролари 8 фоизни ташкил этган бўлса, бугунги кунда бу кўрсаткич 20 фоизга етди ва яқин йилларда 25 фоиздан-да, ошишига эришилади.

Яна гурур билан айтиш мумкинки, халқимизнинг саводхонлигини ошириш, ёшларнинг барча фанни мукаммал ўлаштиришига кенг имконият яратиш, ажодларимиздан мерос қолган илмий мактабларни тиклаш борасидаги саъй-ҳаракатлар чин маънодаги эътибор ва ғамхўрликдан далолат.

Фанлар академиясининг 2017 йили ташкил этилган Навоий бўлими ҳам ҳукуматимиз томонидан ҳудуддаги барча соҳага илмий ёндашиш, илмий ишланмалар натижаларини ҳаётга татбиқ этишга йўналтирилган ишлар маҳсулидир. Бўлим олимлари бугун нафақат вилоятдаги, балки республикамиздаги барча sanoat корхоналари муаммолари ечимига йўналтирилган илмий тадқиқотлар билан шуғулланмоқда.

Тадқиқотлар натижадорлигини таъминлашда илм-фан, таълим ва ишлаб чиқариш интеграциясини ташкил этишга янгича ёндашувнинг фаол механизми сифатида Фанлар академияси тасарруфидagi илмий-тадқиқот институтлари ҳамда ҳудуддаги барча ишлаб чиқариш таъдиротлари илмий-техник салоҳиятининг Идоралараро илмий техник кенгашига бирлаштирилиши муҳим аҳамиятга эга.

— Бўлимда амалга оширилаётган, тўғридан-тўғри иқтисодиётга йўналтирилаётган инновацион лойиҳалар ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Бугунги кунда республикамиздаги мавжуд конларнинг 50 фоизга яқини Навоий вилоятининг Қизилқум ва Нурота маъданли ҳудудиди жой-

ИЛМИЙ МАКТАБЛАРНИ ТИКЛАШ
БОРАСИДАГИ САЪЙ-ҲАРАКАТЛАР

чин маънодаги эътибор ва ғамхўрликдан далолат

Президентимизнинг 2017 йил 15 июндаги “Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Навоий бўлими фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига асосан, Навоий вилоятида сезиларли ишлар амалга ошириляпти. Жумладан, ҳудуднинг иқтисодиёт тармоқларини техник ва технологик жиҳатдан ривожлантириш, энергия ва ресурстежамкор технологияларни жорий этишга йўналтирилган инновацион ишланмалар яратилаётгани эътиборга молик. Фанлар академияси **Навоий бўлими раиси, геология-минералогия фанлари доктори, профессор, Абдураззоқ МИРЗАЕВ** билан суҳбатимиз мамлакатимиз илмий салоҳияти, фан-техника ютуқлари, таълим ва ишлаб чиқариш интеграцияси хусусида бўлди.

“Доломит номаъдан фойдали қазилмаси кальций ва магнийнинг қўшалоқ карбонат тузи бўлиб, кимё, резинатехника sanoati ва шиша ишлаб чиқаришда кенг қўлланади. Доломитда магнийнинг миқдори **21**, магний карбонат тузи бўлган магнетитда **47** ҳамда бруситда **64** фоизни ташкил этади. Магнетит ва бруситда магний миқдори юқори бўлгани учун халқ ҳўжалигида кенг қўлланади.

лашган. Қизилқум нафақат маъданли, балки номаъдан конларга ҳам бой бўлиб, улардан бири — Вауш доломит кони тўғрисида тўхталмоқчиман. Доломит номаъдан фойдали қазилмаси кальций ва магнийнинг қўшалоқ карбонат тузи бўлиб, кимё, резинатехника sanoati ва шиша ишлаб чиқаришда

кенг қўлланади. Доломитда магнийнинг миқдори 21, магний карбонат тузи бўлган магнетитда 47 ҳамда бруситда 64 фоизни ташкил этади. Магнетит ва бруситда магний миқдори юқори бўлгани учун халқ ҳўжалигида кенг қўлланади.

Бугунги кунда республикамиз ҳудудиди сифатли магнетит кони йўқлиги сабабли ҳар йили 10 миллион АҚШ долларидан кўпроқ валютага магнетит ва брусит импорт йўли билан сотиб олинади. Фанлар академиясининг Навоий бўлими ҳамда Умумий ва ноорганика кимёси институти олимлари ҳамкорликда Вауш кони доломитидан соф магний оксиди олиш технологиясини яратди.

Бу жараёнда лаборатория шароитида маҳаллий мошаддан тайёрланган реагентлар ёрдамида бир ярим тонна доломитдан юз килограмм кукун

ҳолидаги соф магний оксиди ва бир тонна тўрт юз килограмм соф кристалли кальцитнинг оппоқ рангли кукунини олишга эришилди.

Энди соф магний оксидидан кимёвий йўл билан магнетит ва брусит олиш имконияти яратилди. Бунда кимёвий реакция паст ҳароратли ва кислотасиз муҳитда ўтказилиб, технологик жараёнларда ишлатиладиган реагентлар бевосита республикамизда мавжудлиги муҳимдир. Бундан кўриниб турибдики, олимлар яратган технологиянинг қўлланиши чиқиндисиз, олинадиган маҳсулотлар

самарадорлигининг илмий асосланган лойиҳаси тайёрланган. Ушбу инновацион технологиянинг афзаллиги шундаки, кварц кумини тез ва кам харажат билан гил зарралари ҳамда зарраларлар ташқи юзасидаги темир уч оксиди бўлган сариқ рангли пленка қобикдан тозалайди. Бу эса, ўз навбатида, кварц кумини қурилишда чекланмаган миқдорда ишлатишга имкон беради. Чунки стандарт талабларга қўра, қурилишда бетонга қўшилидиган кумдаги гил зарраларининг миқдори икки фоиздан ошмаслиги керак.

Шаффоф шиша ишлаб чиқаришда фойдаланиладиган кумда темир оксидининг миқдори 0,01 фоиздан ошмаслиги лозим. Одатда бу кўрсаткич табиий кумда 0,5 фоиз ва ундан юқори бўлади. Бентонит гили табиий ҳолатда 25–30 фоиз намликка эга. У қазиб олингандан кейин қуёш иссиқлигида ўз намлигини 5–7 фоизгача йўқотади ва майда бўлакчаларга бўлиниб кетади. Бунда уларни оддий теғирмонда ҳам осонгина майдалаб, кукун ҳолига келтириш мумкин. Юқорида айтганимиздек, бентонит гили халқ ҳўжалиги, қишлоқ ҳўжалиги, озик-овқат, тиббиёт, фармацевтика, кимё, машинасозлик sanoatida ҳам кенг қўлланади. Навоий бўлими олимлари бентонит гилидан янада самарали фойдаланишга йўналтирилган бир неча инновацион технологиялар ишлаб чиққан.

Шундай қилиб, битта кон ҳудудиди уч хил номаъдан фойдали қазилма мавжуд бўлиб, уларни комплекс тадқиқ қилиш ва биргаликда қазиб олишга тавсия қилиш коннинг инвестициявий жозибадорлигини оширади. Халқ ҳўжалигида юқори талабга эга бўлган бир неча хил маҳсулот ишлаб чиқариш имконияти яратилади. Энг асосийси, кон негизиди қуриладиган тоғ жинсларини майдалаш теғирмони, маҳсулотларни қадоклар тармоғи, технологик бойитиш линиялари имкониятидан уч хил фойдали қазилмани қайта ишлаш ва бойитишда самарали фойдаланиш мумкин. Албатта, бу сарф-харажатларнинг камайиши, ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар таннархининг пасайишида муҳим омил бўлиб хизмат қилса, бир неча хил маҳсулотнинг бир вақтда ишлаб чиқарилиши корхонанинг бозор талабига тез мослашувига имкон беради.

— Саноат чиқиндиларини қайта ишлаш орқали янги инновацион маҳсулотлар ишлаб чиқаришга йўналтирилган қандай тадқиқотлар олиб боришмоқда?

— Бунга мисол қилиб фосфорит рудасидан ўғитлар ишлаб чиқаришга ихтисослашган, республикамиздаги кимё заводларидаги фосфогипс кимёвий чиқиндисидан янги, арзон, енгил, пишиқлиги юқори бўлган инновацион қурилиш материаллари ишлаб чиқариш технологияларини келтириш мумкин. Бугунги кунда мамлакатимиздаги фосфор ўғити ишлаб чиқарадиган заводларда 90 миллион тоннага яқин фосфогипс чиқинди сифатида экологияни бузиб турибди. Ихтирочилар яратган ва патентланган технологияни қўллаш орқали нафақат арзон ва замонавий, ҳарорат ўзгариши, намлик ва сувга чидамли қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, балки экологик муаммоларни ечиш имконияти ҳам яратилади.

Кимё ва биология йўналишидаги илмий таъдиротларнинг истиқболли ишланмаларини тижоратлаштиришни ташкил этиш дастурига Фанлар академияси Навоий бўлими олимларининг “Вауш кони доломитини комплекс қайта ишлаш йўли билан магний оксиди (магнетит) олиш” номли инновацион ишланмаси киритилган. Айни пайтда Навоий бўлими олимлари томонидан қондаги нафақат доломит фойдали қазилмаси, балки

бентонит гили ва кварц кумини ҳам ўрганиш ҳамда ушбу фойдали қазилмаларни комплекс қазиб олиш, қайта ишлаш ва бойитиш технологияларини яратишга йўналтирилган йўл харитаси тайёрланган.

— Бўлим олимларининг кварц куми ва бентонит гилидан самарали фойдаланишга йўналтирилган инновацион ишланмалари хусусида ҳам тўхталсангиз.

— Қондаги кварц кумини пульсацион колонналарда бойитиш технологияси

самарадорлигининг илмий асосланган лойиҳаси тайёрланган. Ушбу инновацион технологиянинг афзаллиги шундаки, кварц кумини тез ва кам харажат билан гил зарралари ҳамда зарраларлар ташқи юзасидаги темир уч оксиди бўлган сариқ рангли пленка қобикдан тозалайди. Бу эса, ўз навбатида, кварц кумини қурилишда чекланмаган миқдорда ишлатишга имкон беради. Чунки стандарт талабларга қўра, қурилишда бетонга қўшилидиган кумдаги гил зарраларининг миқдори икки фоиздан ошмаслиги керак.

Шаффоф шиша ишлаб чиқаришда фойдаланиладиган кумда темир оксидининг миқдори 0,01 фоиздан ошмаслиги лозим. Одатда бу кўрсаткич табиий кумда 0,5 фоиз ва ундан юқори бўлади. Бентонит гили табиий ҳолатда 25–30 фоиз намликка эга. У қазиб олингандан кейин қуёш иссиқлигида ўз намлигини 5–7 фоизгача йўқотади ва майда бўлакчаларга бўлиниб кетади. Бунда уларни оддий теғирмонда ҳам осонгина майдалаб, кукун ҳолига келтириш мумкин. Юқорида айтганимиздек, бентонит гили халқ ҳўжалиги, қишлоқ ҳўжалиги, озик-овқат, тиббиёт, фармацевтика, кимё, машинасозлик sanoatida ҳам кенг қўлланади. Навоий бўлими олимлари бентонит гилидан янада самарали фойдаланишга йўналтирилган бир неча инновацион технологиялар ишлаб чиққан.

Шундай қилиб, битта кон ҳудудиди уч хил номаъдан фойдали қазилма мавжуд бўлиб, уларни комплекс тадқиқ қилиш ва биргаликда қазиб олишга тавсия қилиш коннинг инвестициявий жозибадорлигини оширади. Халқ ҳўжалигида юқори талабга эга бўлган бир неча хил маҳсулот ишлаб чиқариш имконияти яратилади. Энг асосийси, кон негизиди қуриладиган тоғ жинсларини майдалаш теғирмони, маҳсулотларни қадоклар тармоғи, технологик бойитиш линиялари имкониятидан уч хил фойдали қазилмани қайта ишлаш ва бойитишда самарали фойдаланиш мумкин. Албатта, бу сарф-харажатларнинг камайиши, ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар таннархининг пасайишида муҳим омил бўлиб хизмат қилса, бир неча хил маҳсулотнинг бир вақтда ишлаб чиқарилиши корхонанинг бозор талабига тез мослашувига имкон беради.

— Саноат чиқиндиларини қайта ишлаш орқали янги инновацион маҳсулотлар ишлаб чиқаришга йўналтирилган қандай тадқиқотлар олиб боришмоқда?

— Бунга мисол қилиб фосфорит рудасидан ўғитлар ишлаб чиқаришга ихтисослашган, республикамиздаги кимё заводларидаги фосфогипс кимёвий чиқиндисидан янги, арзон, енгил, пишиқлиги юқори бўлган инновацион қурилиш материаллари ишлаб чиқариш технологияларини келтириш мумкин. Бугунги кунда мамлакатимиздаги фосфор ўғити ишлаб чиқарадиган заводларда 90 миллион тоннага яқин фосфогипс чиқинди сифатида экологияни бузиб турибди. Ихтирочилар яратган ва патентланган технологияни қўллаш орқали нафақат арзон ва замонавий, ҳарорат ўзгариши, намлик ва сувга чидамли қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, балки экологик муаммоларни ечиш имконияти ҳам яратилади.

— Саноат чиқиндиларини қайта ишлаш орқали янги инновацион маҳсулотлар ишлаб чиқаришга йўналтирилган қандай тадқиқотлар олиб боришмоқда?

— Бунга мисол қилиб фосфорит рудасидан ўғитлар ишлаб чиқаришга ихтисослашган, республикамиздаги кимё заводларидаги фосфогипс кимёвий чиқиндисидан янги, арзон, енгил, пишиқлиги юқори бўлган инновацион қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, балки экологик муаммоларни ечиш имконияти ҳам яратилади.

“Янги Ўзбекистон” мухбири Рисолат МАДИЕВА суҳбатлашди.

Инсоний фазилатлар

САДОҚАТ — САОДАТГА ЭЛТУВЧИ ЙЎЛ

Давлатимиз раҳбарининг жорий йил 30 июндаги “Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатини тубдан ислоҳ қилиш ва янги босқичга олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонида стратегик йўналишлар ва давлат дастурларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш билан бирга, ёшларни Ватанга садоқат, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялаш, уларнинг маданий саводхонлигини ошириш, ёшлар ўртасида китобхонликни тарғиб қилиш каби бир қанча устувор вазифалар белгилаб берилди.

— Садоқат ўзи нима?

— Масалала илмий ёндашмасак, адашамиз. Садоқат баландпарвоз сўз бўлиб қолаверади. Садоқат одамнинг Ватани, унга ишонган, уни севган кишилари олдидаги бурчини англашдан келиб чиқувчи фидойилиги, жавонмардлиги. Унинг маъноси “Ўзбек тилининг изоҳли луғати”да дўстлик, бирдамлик, самимийлик, чин қалбдан берилганлик, содиқлик, вафодорлик деган сўзларда очиб берилган. Шояд, болам шундай бўлса, деб Содиқ, Сиддиқ, Садоқат, Сиддиқа, Мухаммад Содиқ, деган исмлар қўяди боласига ўзбек. Садоқат — кучли характер белгиси. У одамдан ўз бурчини оқлаш учун тўсиқ ва қийинчиликлардан чекинмаслиқни, тоймаслиқни, қайтмаслиқни, уларни мардона, чидам билан бартараф қилишни, ўзини қийнашни талаб қилади. Садоқатли бўлиш учун нима қилмаслик кераклиги Президентимиз Мурожаатномасида аниқ-тиниқ очиб берилди: “Ўзимиз ўзимизга хиёнат қилмасак, ўзимиз ўзимизни алдамасак, ҳалол-поқ бўлиб меҳнат қилсак, мен аминман, қўзлаган барча марраларимизга, албатта, етамиз...” Бу йўлдан бораётган мард йигит-қизга ҳар хил чапалтўвчи манфаат, енгиллик, алдовлар ишва қилиб, “Ўзингизни қийнаб нима қиласиз. Ҳамма шундай қилади-ку. Ўзингизни уйдасангиз-чи?”, дейди. Лекин содиқ йигит, сиддиқа қиз бу алдовларга учмайди. Қанча қийин бўлмасин, унга ишониб топширилган ишончини оқлаб, натижага эришишда собит бўлади. Катта ишонч катта садоқатни талаб қилади. Уни оқлаш учун одамдаги барча яхши фазилатлар оёққа туради, ишга тушади. Садоқат одамнинг юзини ёруғ қилади, унинг ўзига ишончи ва ҳурматини оширади.

— Президентимиз томонидан садоқат фазилатига алоҳида эътибор қаратилиши маънавиятнинг ҳаёт билан боғлаш йўлини кўрсатиб берди. Шундай эмасми?

— Тўғри. Бугун биздан меҳнатда, ишда ўз бурчига садоқат талаб этилмоқда. Бу ҳар биримизга ҳар кун берилаётган имконият. Масалан, спортчи ёшларимизнинг юртга садоқати уларнинг ғалабаларида мукасам. Айни вақтда ёшларимизга ибрат бўлиб, уларда Ватанга садоқатни тарбияламоқда. Ватанга садоқат нафақат спорт, балки интеллектуал кураш майдонларида ҳам намоён бўлади. Ўртбошимизнинг “...Шундай билимли, баркамол, Ватанга садоқатли фарзандларимиз қанча кўпайса, Ўзбекистоннинг келажиги шунчалик буюк бўлиши мукаррар”, деган эътирофига мўъссар бўлиш.

— Садоқатнинг зидди — хиёнат ҳам соҳавий хусусиятга эга экан-да?!

— Албатта. Таълим соҳасида хиёнатнинг нималарга олиб келишига бир мисол. Дунёнинг халқро аккредитациясига эга, қадимий университетларидан бири Унйсага кираве-ришда мана бу ёзувни ўқийсиз: “Миллатни йўқ қилиш учун атом бомбаси ёки узоқ радиусга учувчи ракеталарни ташлаш шарт эмас. Таълим сифатини пайсайте-риб, ўқувчиларнинг ёлгон гапиришига рухсат берилса, бас. Ана шунда: бундай врачлар қўлидан касаллар ўлим топади. Бундай инженерлар дастидан бинолар қўлайди. Бундай иқтисодчи-бухгалтерлар дастидан пуллар йўқ бўлиб кетади. Бундай дин олимлари дастидан инсоният ўлимга юз тутайди. Бундай юрист ва судьялар дастидан адолат йўқолади. Бундай конуншунослар дастидан бошқарув йўқолади. Таълим инқирози — миллат инқирозидир”.

— Баъзилар садоқатни сўзда намоён қилса ҳам бўлади, деб ўйлайди. Лаганбардорлик, кўзбўямачилик, юзакиликни “бўяб”, садоқатга ўхшатишга ҳаракат қилади. Нега шундай?

— Бу Ватанга, халқимизга садоқат билан хизмат қилишдек мардона тамоиллимизга зид. Одам боласи қиладиган жинойятларнинг энг огири — Ватанга хиёнат бўлса, демак, энг шарафли иш — Ватанга садоқат. Чунки Ватан ичда халқ бор.

Садоқатнинг формуласи бўлса, у “Аввал Ватан, кейин мен”, деган ифода бўларди. Хиёнатники эса кўп бўларди: “Аввал мен — кейин Ватан”, ёки “Така бўлсин, сут берсин”, ёки “Тириқчилиқнинг айби йўқ”, дерди. Хиёнат ана шундай характерсиз, номард, бека-рор, дунёкараши бузук, “умуртсиз”, субут-сиз, тутуруксиз, манфаатпараст, бойлик ёки амалга ўч, худбин, қўрқоқ кишилар томони-дан содиқ қилинади.

Садоқат одамнинг Ватани, унга ишонган, уни севган кишилари олдидаги бурчини англашдан келиб чиқувчи фидойилиги, жавонмардлиги. Унинг маъноси “Ўзбек тилининг изоҳли луғати”да дўстлик, бирдамлик, самимийлик, чин қалбдан берилганлик, содиқлик, вафодорлик деган сўзларда очиб берилган.

Одам қийин вазиятга тушганида уч йўлдан бирини тутайди. Курашиб, муаммони ҳал қилиш, индамай ташлаб қўйиш ва муаммо-дан қочиш. Ана шу лаҳзаларда шайтон хиё-натга адвокатлик қилади. Ношукурликка, ўз зиммасига олган бурчини қўрқув ёки масъу-лиятини бўйнига олишдан қочишга ундайди. Дарсони сифатсиз ўтиш, таъмирни номига қилиш, ишга кеч келиб, эрта кетиш, ўзи қўл қўйган шартнома шартларини бузиш, солиқ-дан қочиш (яшириш), тарозидан, литрдан уриб қолиш, жинойятни яшириш, қарз олиб, кеч қайтариш ёки бермаслик, ёлгон ҳисобот бериш, мансаб ваколатини ошириш, қўз-бўямачилик, соғни бемор, беморни соғ деб маълумотлар бериш, устозлик, қурувчилик, ҳодимлик, ҳамкорлик, дўстлик, хизмат бурчи, касбий, функционал вазифа, хизмат кўрсати соҳаларида ўзига билдирилган ишонч-лар оқланмай қолади.

Ҳар биримиз ҳар кунни ўз қарорларимизни қабул қиламиз. Бу қарор, ғоялар ҳозир ёки эртага қиладиган иш-ҳаракат, ҳулқимизнинг лойиҳалари. “Ҳаракат(старт)”, деган тугма босилганида, улар ишга тушади. Ишга, нати-жага айланади.

— Ёшларимизни хиёнат иллатидан қандай ҳимоя қилиш мумкин?

— Одам болаликдан кичик-кичик “садо-қат-хиёнат”ларни қўриб улғайди. Масалан, ота ё она боласига бирор нарсани ваъда бериб, бажармайди. Бир гапни ўз вақтида айтиш керак — айтимайди. Эртароқ келиш керак — кечроқ келинади. Кечроқ кетиш керак — эрта кетилади. Ўзини қийнаши ке-рак, ўзини қийнамайди. Ўзи қилиши керак бўлган ишни — бировга “қараб қўй”, дейди. “Нега бундай қилдингиз?”, десангиз, “Би-ринчи марта-ку. Нима қилпти? Ўзингиз шун-дай дегандек бўлувдингиз-ку! Озгина-ку. Ўтиб кетади-ку. Ҳамма шундай қилади-ку. Ҳеч ким сезмади-ку”, деб оқланади. Булар — хиёнатнинг юмшоқроқ, бошқа сўзлар би-лан “оқланадиган” кўринишлари. Симптом, сигналлари. Бундай муҳида катта хиёнат хатари яшайди. Бу иллат урчиса, миллий инқироз, стангазация, бир жойда депсиниб туравериш юзага келади.

— Нима қилиш керак?

— Ҳозир биз тарбия билан шуғулланя-миз, деяпмиз. Лекин аслида таълим билан шуғулланамиз. Шунинг учун таълим-тарбия бўйича масъуллар энг қўрқадиган савол: “Ўтган ўқув йилида тарбия бўйича қандай натижага эришдингиз?”. Бирорта ақли одам қикиб, шу саволни бериб қолмасин-да, деб жон ҳовуқлаб юради. Чунки тарбияга соат ҳам, жадал ҳам, штат ҳам ажратилмаган. Шунинг учун ўтказилган тадбирлар сони бор, лекин энг асосий нарса — натижа йўқ. Чунки унинг натижаси нималарда кўринишини ва қандай бўлиши кераклигини билмаймиз.

Миллий юксалиш даври келди. Энди бун-дан тўхтаб, натижасиз, насия тарбиядан на-тижали — нақд тарбияга ўтишимиз зарур. Тарбия натижаси фазилатларда намоён бўлади. Шундай экан, фазилат-компетен-цияларни ўргатишга киришишимиз керак. Жумладан, ҳар бир таълим муассасаси тарбиявий иш режасига “Садоқат тарбияси” деган мавзу кириши керак. Киритмадики,

эртага ҳаётда бизни кутиб оладиган катта-кичик хиёнатлардан хафа бўлмайлик. Чун-ки ҳар бир катта-кичик хиёнат бу — садоқат тарбияси берилмагани учун олинмаган ўч. Ўз вақтида садоқат нелигини, муқаддаслиги тушунтирилмаганининг, одатлантирилмага-нининг оқибати. Яна, яна ва яна маънавият, яна тарбия. Яна эрта профилактика. Аслида тарбия бу — эрта профилактика дегани.

— Бу оиллага ҳам боғлиқ, тўғрими?

— Албатта. Асосий тарбия уйда бўлади. Уйда ота билан онанинг дили, тили бир бў-лиши керак. Баъзида ота “йўқ”, деса, она “хўп”, дейди. Бола бир муаммонинг икки хил ёчими бўлиши мумкинлигини кўриб, ҳайрон бўлади. Оталар кўпинча меҳнатли роҳатни, оналар — меҳнатсиз роҳатни тақлиф қи-ладилар. Болага қайси ёқади? У 10 марта мақсадга сабр билан, меҳнат қилиб эриш-са, тўғрилиқка — садоқатга ўрганади. 10 марта роҳатга “ҳозир ва шу ернинг ўзида”, бунинг устига меҳнатсиз эришса-чи? Ўғри-лиқка, ўзи ўзига хиёнатга, ўзи ўзини алдаш-га ўрганади. Хўплас, ҳар бир ота-она — пир, тренер, устоз. Ҳар бир фарзанд — шоғирд.

— Айтинг-чи, нега илмни хазина ва саодат қалити деб аташади?

— Ҳаётнинг гўзаллиги, инсонийликнинг бардавонлиги, жамиятнинг фаровонлиги илм туфайлидир. “Илм ёлғизликда ҳамроҳ, ғурбатда сирдош, дўстлар ҳузурида зийнат, душманларга қарши ўткир қўроқ”, деган экан Ризоуддин бин Фахриддин. Одам бў-лиш учун, оила қуриш учун, овқатланиш, қийиниш, юриш-туриш, саломлашиш, сўз-лашишиш, деҳқончилик ва тижорат қилиш учун ҳам илм керак. Илм қирмаган ва бош-қармаган бирон соҳа йўқ. У Яратган берган неъматларнинг энг фазилатлиси ва қудрат-лиси, дунёдаги бор нарсанинг, амалнинг, бахту саодатнинг, савобу гуноҳнинг барча-сини маъзини чақа билади, мафтункор ва яширин ҳақиқатни кашф эта олади. Илм инсонга бешиқдан то қабргача ҳамроҳ бў-лади, таълим-тарбия беради, раҳнамолик қилади. Ўзигини билишга, оқир-оқибат, ўзни танишга ва унинг розилигини олишга етаклайди.

Доноларимиз: “Илм дунё ва охиратда ўзига фойда ва зарар бўладиган нарса-ларни билмоқ демақдир”, “Илм йўли бир муборак йўлдир, лекин кўп машаққатли ва оғирдир, шундай бўлса-да, боши — саодат, охири камолотга бориб тўхтайдир”, деб ёзиб қолдирган. Яхё ибн Муоз эса: “Илмнинг

боши сукут, кейингиси тинглаш, ундан кей-ингиси эса уни ёд олиш ва навбатдагиси, унга амал қилиш ва энг охири, инсонларга ўргатишдир”, деган. Илм саодат сари етак-лайди, кишига нур бахш этади. Қийинчлик-ларда ёрдам қўлини чўзади, мушкулнинг тутунини беминнат ечади. Манман, кеккай-ган кишининг қалб кўзини яхшиликлар ила очади. Унинг воситасида тарбия, эътиқод, имоннинг бутунлиги таъмин этилади. Халқ-нинг фаровонлиги йўлида мўъжизалар яратишга онгли хизмат қилади, доимо Ҳақ-ни ва ҳақиқатни ёқлайди. Шунинг учун ҳам пайғамбаримиз Мухаммад (С.А.В) алоҳида таъкидлаганлар: “Илм саҳрода дўст, ҳаёт чорраҳаларида таянч, ёлғиз дамларда йўлдош, бахтиёр дақиқаларда раҳбар, қай-ғули онларда мададкор, одамлар орасида зебу зийнат, душманларга қарши қуроладир”. Илм туфайли, ҳаётимиз давомига ту-ганмас хазиналарни топаверамиз, кўнгил-нинг ОДАМИЙЛИК деган саодат манзилига унинг мўъажзгина қалити ила йўл топамиз.

— Умр ва умрнинг мазмунини қандай тушуниш мумкин?

— Умр, ўлчовсиз берилган вақт, бугун бор, эртага эса йўқ. Шараф билан яшаш, бориш шукр, йўлгига сабр қилиш, бирини қўриб фикр ва бирини қўриб зикр қилиш, кеңириш ва ке-чиримли бўлиш, афв сўраб, яхшиликни кўзига тик қараб, ҳалол яшаш умрнинг мазмунидир.

Одамнинг умрини оқар сувага қиёс қиладилар. Умр ҳам сув каби лойқаланиб, гоҳ тиниб, гоҳ тўлқинланиб, гоҳ сокин оқади. Бироқ қалб садоқатга, покликка тўлиқ бўл-са, умр ҳамма вақт ҳар ишда яратиб билан банд бўлади. Унинг оқими қай тарзда бўлмасин, ҳамма учун ҳаммаша ҳаётини ташвиш ва шу ташвишни енгувчи куч баҳшида қилади, натижаси ҳузур ва роҳатга олиб боради. Де-мак, садоқат, ватанпарварлик, илм умрнинг мевҳаридир. Ҳақиқат ва адолатнинг бош тарозисидир. Садоқатли бўлинг, илмга инти-линг, она диёрингизни севинг — умрингизни нурга ўрайсиз!

“Янги Ўзбекистон” муҳбири
Гуличеҳра ДУРДИЕВА суҳбатлашди.

Адабий учрашув

Муножат МҲМИНОВА,
“Янги Ўзбекистон” муҳбири

Жалолиддин Мангуберди тарихини ўрганиш ва тарғиб қилиш, саркарданинг буюк жасоратини ёшларга ибрат мактаби сифатида кўрсатиш кераклигини давлатимиз раҳбари жойларда халқ билан бўлган учрашувларда бот-бот таъкидлайди.

БУЮК АЖДОДЛАР ИЗДОШИ ЭКАНИМИЗНИ ЭРТАМИЗ ЭГАЛАРИГА КЎРСАТА ОЛИШИМИЗ КЕРАК

Айни пайтда Жалолиддин Мангубердининг юрти-мизни босқинчи, ёвуз қучлардан ҳимоя қилиш, мил-латимизнинг эрки ва ор-номусини асраш йўлидаги хизматлари эътироф қилиниб, хотирасини абадийлаш-тириш борасида қатор ишлар амалга ошириляпти. Айниқса, буюк саркарда сиймосини ғавдалантиришга хизмат қилувчи кўплаб асарлар ёзилаётгани, муал-лифлар билан адабий учрашувлар ташкил қилинаёт-гани қувонарли.

Пойтахтимиздаги Адиблар хиёбонида Ўзбекистон халқро ислом академияси ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасы ҳамкорлигида “Буюк саркарда Жалолид-дин Мангуберди — ватанпарварлик тимсоли” мав-зусида ўтказилган маънавий-маърифий тадбирда “Жа-лолиддин Мангуберди” тарихий асарининг муаллифи Назар Эшонкул, адабиёт ва санъат вақиллари, акаде-мия ўқитувчилари ҳамда талабалар иштирок этди.

Учрашувда кунни кеча Ўзбек Миллий академик дра-ма театрида тақдироти бўлиб ўтган “Жалолиддин Мангуберди” спектакли, унда Ватан озодлиги йўлида-ги мардонавор кураш, буюк аждодимиз сиймоси, ўша давр муҳити яққол очиб берилгани ҳақида айтилди. Спектаклда 30 дан зиёд актёр асосий ва эпизодик ролларни ижро этгани, режиссёр маҳорати, драма қаҳрамонларининг ички дунёси, уларнинг характери-ни очишга хизмат қилган ҳаятлар, асар муваффақияти-да саҳналаштируви расом, бастакор, умуман, барча ҳодимларнинг профессионал меҳнат маҳсули борли-ги таъкидланди.

Шундан сўнг муаллиф асарнинг яралиш тарихи, мазмун-моҳияти, буюк тарихий шахснинг жасорати ва мардонавор курашлари ҳақида батафсил тўхталиб ўтди.

— Бундан бир неча йил муқаддам “Ўзбеккино” Миллий агентлигига “Жалолиддин Мангуберди” тари-хий фильми учун сценарий ёзиб бергандим, — дейди таникли ёзувчи. — Бу борада тарихчи Шаҳобиддин Мухаммад ан-Насавийнинг “Сийрат ас-султон Жало-лиддин Мангуберди”, Мирзо Улуғбекнинг “Тўрт улус тарихи” асарлари менга катта ёрдам берди. Бироз вақт ўтиб, ёш режиссёр Асқар Холмуаминов “Шу сценарийни театр пьесаси қилиб ёзиб бERING”, деб қолди. Фильм-да Жалолиддиннинг устозлари, оилавий ҳаёти, отаси Султон Аловуддин Мухаммад, Туркун Хотун билан бўлган муносабатлари акс этса, театр имкониятлари бироз чеклангани инobatта олиниб, пьесасга айрим во-қеалар киритилмади.

“Жалолиддин Мангуберди” асарининг бош гоёси миллий қаҳрамон даражасига кўтарилган буюк саркар-данинг ҳаёт йўлини ёшларга ибрат қилишдан иборат. Ўтмишда яшаб ўтган буюк аждодларимизнинг улардан кам эмаслигини келажагимиз ворисларига кўрсатиши-ми, ватан озодлиги йўлидаги жасоратларини кенг тари-ғиб қилишимиз керак. Масалан, Жалолиддин йигирма икки ёшдан умрининг охирига қадар мўғулларга қар-ши 14 маротаба жанг қилиб, атиги учтасида мағлубият-га учраган. Мўғул қўшинларини мағлуб қилган тарихда-ги биринчи саркарда сифатида унинг жанг усуллари, ҳарбий стратегик тактикаларини хориж саркардалари ўзлаштиргани ҳам бежиз эмас.

— Пьесда Жалолиддин Мангуберди ҳаётини им-кон қадар ёритишга ҳаракат қилдим, — дейди Назар Эшонкул. — Балки бу ишни келажақда моҳир саркар-да ҳақидаги фильм ва сериал ёзиб билан давом эт-тирарман. Ҳозир “Жалолиддин Мангуберди” романини ёзишга тайёргарлик қўряпман.

Учрашувда сценарийни ёзиш мобайнида Хоразм-шоҳлар империясининг қулаш сабабларини ўрганган ёзувчи хоразмшоҳ Аловуддин Мухаммад, Туркун Хотун ва Жалолиддин Мангуберди ўртасидаги муносабатлар ҳақида ҳам сўз юритди.

— Асарият тарихчилар Туркун Хотунни жуда сал-бий тарзда ифодалайди, — дейди Назар Эшонкул. — “Туркун Хотун Жалолиддинни хор қилди!”, “Мамлакат таназзулида унинг ҳиссаси катта!” деган қарашлар мавжуд. Султон Аловуддиннинг Туркун Хотун олдидаги ожизлиги, буйруқларига қарши чиқмаслигини тарихчи-лар ожизлик, қучисизлик белгиси, деб таъйрифласа, мен ўғилнинг онага нисбатан ҳурмати, унинг амрига қарши сўз айта олмаслигида, деб биламан. Агар Аловуддин Мухаммад, тарихчилар айтгандек, қучисиз ва қўрқоқ бўлганида, салтанат сарҳадини кенгайтирмаган, мам-лакатни ривожлантирмаган бўларди. Асарда мана шу мантиқ бўйича иш қўрдим.

Адабий учрашувга йигилганлар маҳоратли ёзувчи, драматург Назар Эшонкулнинг “Жалолиддин Мангу-берди” асари ва спектакли ўзининг ақл-заковати, буюк жасорати билан тарихда ўчмас эз қолдирган аждоди-миз ҳақида кенгроқ маълумот олиш, унинг хотирасини абадийлаштиришга хизмат қилишини билдирди.

Темурбеклар мактаби

Ҳажим йўлдошев олган суратлар.

илиги тўқ, фикри теран йигитлар

Ватан ҳимояси учун шайланмоқда

“Темурбеклар мактаби”ни имтиёзли диплом билан тугатган битирувчилар таркибиди “Темурбеклар мактаби” бўлган вазирлик ва идораларнинг тегишлилиги бўйича олий ҳарбий ёки ихтисослаштирилган билим юртиларига тест синовларсиз, ҳарбий-касбий саралаш тадбирларини муваффақиятли ўташ натижалари бўйича қабул қилинади.

Бошланиш 1-бетда

Мардлар мактаби оstonасидаги ўйлар...

Ҳаммаёқ чиннидай тоза, тартиб-интизом қатъий, мақсадлар аниқ. Дил ором топади бу ерда. Қалбингизда шу азиз юртимизга, донишманд халқимизга бўлган муҳаббат яна кучая боради. Илиги тўқ, фикри теран жасур йигитлар Ватанимиз ҳимояси учун шошилади, хизматга шайланади.

Пойтахтимиздаги “Темурбеклар мактаби” ҳарбий-академик лицейи оstonасида илк таассуротларимиз шу ўйлар билан бошланди.

— Мактабимиз Миллий гвардия таркибиди. Аини пайтда бу ерда 200 ўқувчи таълим-тарбия олмақда, — дейди “Темурбеклар мактаби” ҳарбий-академик лицейи бош ўқитувчиси, истеъфодаги подполковник, тарих фанлари номзоди Исроил Иноятов. — Умумтаълим мактаблари, ихтисослаштирилган мактаб-интернатларнинг 9-синфини тамомлаган, соғлигининг ўқишга яроқли экани тасдиқланган ўғил болалар икки — аниқ ва ижтимоий фанлар

Ҳарбий-академик лицейнинг ҳар бир синфиди 25 нафардан ўқувчи тахсил олади. Ҳозирги пандемия шароитида эса синфдаги ўқувчилар билан икки гуруҳга бўлинган ҳолда машғул олиб боришмоқда. Дарсларни профессор-ўқитувчилар, ўз касбига садоқатли, тажрибали педагоглар ўтади.

Яхши ўқиган, ахлоқи билан тенгдошларига ўрناк кўрсатган ўқувчилар байрамларда рағбатлантирилади.

Тушгача анъанавий дарслар ўтилади. Дарсдан сўнг қўшимча сабоқлар, машғулотлар бошланади.

— Ўқувчилар дарсда олган билимини машғулот ва тўғаракларда мустаҳкамлайди, — дейди лицей директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари, ўқув бўлими бошлиғи, фалсафа фанлари номзоди, доцент Абдор Ҳайдаров. — Академик лицейимизда юртимиздаги энг истеъдодли болалар саралаб олингани боис, ўз

Бош муҳаррир: Салим Дониёров

“Янги Ўзбекистон” газетаси учун масъул: бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари Бахтиёр Абдусатторов

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди. Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган таъшилот жавобгар. Газета таҳририят компьютер марказида сақланади. Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “KOLORPAK” МЧЖ масъул.

Девонхона: (0-371) 233-70-98 Котибият: (0-371) 233-56-60 Ўзлонлар: (0-371) 233-57-15 E-mail: yuz-gazetasi@mail.ru

Соғ танда соғлом ақл

ЖИСМОНАН БАҚУВВАТ БОЛА фақат полвон эмас, ақлан етук ҳам бўлади

Насиба ЭРХОНОВА, журналист

Фарзанд тарбиялашдаги асосий масала бола шахсиятини ҳар томонлама ва уйғун ривожлантиришдир. Жисмоний тарбия бу жараёнинг ажралмас қисми ҳисобланади.

Кичик ёшдаги болаларнинг жисмоний тарбияси тана функцияларини яхшилаб, унинг тўлиқ ривожланишини таъминлайди. Тўғри ташкил этилган жисмоний тарбия боланинг тўлақонли жисмоний шаклланишига, касалликларнинг олдини олишга ёрдам беради. Шу сабабли мактабга таълим ташкилотларида жисмоний тарбия машғулотларини тўғри ташкиллаштириш жуда муҳимдир. МТТларда бундай машғулотлар қандай ўтказилаётгани, соҳадаги янгилашларни ўрганиш мақсадида Навоий вилояти Зарафшон шахридаги 10-МТТ фаолияти билан танишдик.

— Жисмоний машқлар, биринчи навбатда, боланинг ҳаракатга бўлган эҳтиёжини қондирадиган даражада мақсадли бўлиши керак, — дейди 10-МТТ жисмоний тарбия йўриқчиси Наргиза Шодиева. — Жисмоний машқларнинг болада ижобий ҳис-туйғулар уйғотиши кичиктоиларни ҳаракатга ўргатишнинг асосий шартидир. Шунинг ҳам таъкидлаш кераки, бола танасини катта юклама ва чарчоқ билан боғлиқ машқлар орқали ўзирктириш мумкин эмас. Намунали ташкил этилган жисмоний фаолият бола соғлиғини мустаҳкамлашга ёрдам беради, асаб, юрак-қон томир тизимлари, нафас олиш ва овқат ҳазм қилиш органларининг ривожланишини таъминлайди. Боланинг ақлий ривожланишини таъминлашда жисмоний фаоллик муҳим роль ўйнайди, чунки у ижобий ҳис-туйғуларни уйғотади, фаол билим олиш учун рағбатлантиради.

Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, ёш болаларнинг жисмоний фаоллиги даражаси бир қатор омилларга боғлиқ. Ҳаракат зарурати кун давомида ҳам ўзгаради: болалар куннинг биринчи ярмида соат 9 дан 12 гача, иккинчи ярмида эса соат 17 дан 19 гача фаол ҳаракат қилади.

Одатда жисмонан ривожланаётган бола ҳаракатчан, қувноқ ва қизиқувчан бўлади, ўйинларда фаол, катталар ишига қизиқиш билан қарайди. Боғча боласи мувозанатни йўқотиш ва йиқилишдан қўрқмай, қўлидаги нарсаларни, жумладан, ўйинчоқ аравачани олиб юриши, уларни арқон билан судраши, тўп билан ўйнаши (силкитиши, ушлаб олиши) мумкин. Улар йўлда нарсаларни бошқара олади, рақс пайтда ўз ҳаракатларини бошқа болаларнинг ҳаракатлари билан мувофиқлаштиради (жуфт бўлиб, умумий доирада юриди), шаддам кадам ташлайди, қўллари интенсив ва эркин ишлайди.

Эрталабки бадантарбия мактабгача таълим ташкилотида жисмоний тарбия машғулотларининг мажбурий қисмидир. Бадантарбия барча мушакларни чиниктиради, яхши ҳолатни тарбиялашга ҳисса қўшади.

МТТда уч ёшли болалар учун эрталабки машқларнинг давомийлиги 5-10 дақиқани ташкил қилиши керак. Ташкилот ҳовлисида ўтказиладиган бадантарбия машғулотлари болаларнинг жамоада ҳаракат қилиш қобилиятини ривожлантиради, муайян бир вазифани бажариш истаги, эътиқлиқ, ҳаракатларни мувофиқлаштириш, тақдид ҳисси ривожланади, ҳаракатларнинг асосий турлари шаклланади. Шунингдек, бола биргаликда ўйнаш, ҳаракатларини бошқаларнинг ҳаракатлари билан мувофиқлаштиришга ўрганади. Бадантарбия болага қувонч бағишлайди ва жисмоний ривожланишига ижобий таъсир кўрсатади.

Бунда болалар узок вақт давомида бир хил ҳаракатларни бажармасликка ёки битта позицияни ушлаб турмаслигига эътибор бериш керак. Чунки буларнинг барчаси уларни тезда чарчатади. Мушаклар фаоллигини, юзага келтирадиган ҳаракатларни танлаш зарур.

Болаларни жисмоний тарбиялаш бўйича ишларни олиб боришда тарбиячининг вазифаси ўзаро боғлиқ бўлган соғломлаштириш ишларини ташкил қилиш ва бунга ҳисси жиҳатдан ижобий муносабатни таъминлашдир.

Ҳар бир ёш гуруҳида жисмоний ривожланиши сушт бўлган, меъёрлардан орқада қолган болалар, шунингдек, ҳаддан ташқари ҳаяжонланадиган ёки аксинча, атроф-муҳитга нисбатан сушт жавоб берадиган болалар бор. Ҳар бир бола соғлиғининг типологик хусусиятларини ва ҳолатини ҳисобга олган ҳолда, жисмоний тарбия бўйича спорт инструктори индивидуал иш ташкил этиши мумкин.

Агар бола машқни бажаришга журъат этмаса, уятчан бўлса, у билан алоҳида-алоҳида бир неча бор ишлаш керак. Машғулотларни ўйин шаклида (кичик тўпларни ҳалқа ичига ташлаш, тўпларни отиш ва ушлаш каби) ўтказиш керак. Кичиктоил ҳаракатга жуда кучли эҳтиёж сезади, аммо улар мақсадсиз ва тасоддий бўлмаслиги учун спорт инструкторидан мақсадли раҳбарлик талаб этилади.

МТТ спорт майдончасида дастлабки мустақил ҳаракатларни рағбатлантирадиган, болаларни турли ҳаракатларга ундайдиган ўйинчоқлар бўлиши тавсия этилади. Коптоқлар, шунингдек, ривожланиш учун махсус жисмоний тарбия ускуналари, зинапоялар, гимнастик девор, катта қутилар, сирпаниб чиқиш учун тоғчалар, тахталар, гимнастика ўриндиқлари бўлиши керак.

Жисмоний машғулотлар бола ҳаётида муҳим ўрин эгаллайди. Агар бу даврда жисмоний тарбияга эътибор қаратилмаса, кейинчалик муаммолар кузатилиши мумкин.